

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА
ШЕВЧЕНКА
ФАКУЛЬТЕТ ПСИХОЛОГІЇ
КАФЕДРА СОЦІАЛЬНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

ДИПЛОМНА РОБОТА:

**РІВЕНЬ ВІДТВОРЕННЯ ПОЛІТИЧНОЇ ГОМОФОБІЇ У СВІДОМОСТІ
РОСІЯН У ПОРІВНЯННІ З УКРАЇНЦЯМИ**

на здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня «**магістр**»
з напрямку «психологія»

студента (ки) ОКР «магістр»

Рог Олени Олександрівни

Науковий керівник:

кандидат психологічних наук, доцент

Виноградов Олександр Геннадійович

Допустити до захисту в ДЕК
кафедра соціальної психології

Протокол No _____ від _____

завідувач кафедри:

доктор психологічних наук, професор

Коваленко Алла Борисівна

(підпис)

КИЇВ - 2022

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ЯВИЩА ПОЛІТИЧНОЇ ГОМОФОБІЇ	6
1.1. Розуміння поняття “гомофобія”	6
1.2 Природа гомофобії	8
1.3 Гомофобія як політичний інструмент	11
1.4. Висновки до розділу	14
РОЗДІЛ 2. МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ	16
2.1 План дослідження	16
2.2 Методи і методика дослідження	18
2.3 Відбір даних, можливі похибки	20
2.3 Висновки розділу	25
РОЗДІЛ 3. ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ВПЛИВУ ПОЛІТИЧНОЇ ГОМОФОБІЇ НА УКРАЇНЦІВ І РОСІЯН	28
3.1. Гомофобія на інституціональному рівні в Україні	28
3.2. Гомофобія на інституціональному рівні в Росії	32
3.3 Статистичний аналіз даних Європейського Соціального Дослідження	39
3.4 Висновки до розділу	49
ВИСНОВКИ	51
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	53
ДОДАТКИ	60

ВСТУП

Гомофобія все частіше використовується світовими політиками для відвертання уваги людей. З ціллю перевірки гіпотези про те чи риторика ненависті з боку громадських діячів породжує ширшу гомофобію серед населення було проведене це дослідження.

Загалом стратегія використання гомофобії як інструменту поширена серед урядів країн які розвиваються, де влада хоче приховати власні помилки від електорату. Тому важливо вивчати використання і вплив гомофобії у політиці як інструмента переключення виборців з більш актуальних тем, приховування політичних репресій або інструмента виконуючого об'єднувальну функцію.

Використовуючи те, що ЛГБТ спільнота являється непопулярною меншістю в суспільстві, держави і політики отримують можливість створювати моральну паніку. Виставляючи нормалізацію гомосексуальності як загрозу соціальному порядку та звичному життю.

Питання гомофобії як політичного інструмента вивчалось багатьма науковцями. Сам термін ввів американський психолог Джордж Вайнберг, а згодом її вивчали також - Уолтер Хадсон і Уендел Рікет, Стівен Морін і Елен Гарфінкл, Грегорі Херек. Браян Байер досліджував гомофобію саме на пострадянському просторі, Дейв Хаага вивчав значення цього терміну і наскільки широкий сенс у нього вкладають люди. Окремо вивчалось питання і політичної гомофобії. Термін введений Мередіт Вайс все частіше зустрічається у наукових працях в усьому світі. Зокрема Раджана Баюнтуєва досліджувала питання використання гомофобії у політиці у СРСР на пострадянській Росії, Ріта Шефер і Єва Ренж вивчали політичну гомофобію у країнах Африки - Уганді, Зімбабве, Південній Африці і Камеруні. Серед українських науковців що досліджували гомофобію та її використання у політиці можна виділити

Марину Шевцову, роботи якої присвячені ЛГБТІ активізму, і маніпулюванню темою гомосексуальних відносин у контексті руху України в Європейський Союз. Також Ольга Плахотнюк займалась вивченням прав гомосексуалів в Україні в динаміці, зокрема після Революції Гідності.

Об'єкт дослідження: гомофобія як політичний інструмент.

Предмет дослідження: рівень відтворення політичної гомофобії у Росіян в порівнянні з українцями.

Мета дослідження: визначення впливу політичної гомофобії на ставлення українців і Росіян до ЛГБТІ спільноти.

Гіпотези:

H₀ - Суттєвих відмінностей у рівні гомофобії між громадянами України і Росії - немає.

H₁ - Риторика російських політиків у сторону ЛГБТІ спільноти негативно впливає на ставлення громадян до гомосексуалів.

Завдання дослідження:

1. На основі теоретико-методологічного аналізу порівняти становище ЛГБТІ спільноти в Україні і Росії.
2. Встановити особливості впливу політичного дискурсу щодо гомосексуалів у Росії в порівнянні з Україною.
3. Прослідкувати динаміку ставлення до гомосексуалів в Україні та Росії за первинними і вторинними даними.
4. Дослідити взаємозв'язок політичної гомофобії і рівня гомофобії в суспільстві в Україні і Росії.

Теоретично-інформаційна база: роботи таких науковців як Н. Слепцов, М. Вайс, Р. Шефер, Є. Ренж, М. Шевцова, В. Картунов, С. Пар, а також Р. Мол і інші.

Методи дослідження:

- метод опитування (інтерв'ю);
- метод аналізу та синтезу;
- статистичні методи дослідження зв'язку для категоріальних змінних.

Практичне значення: Доведення гіпотези про те, що політична гомофобія пов'язана з сприйняттям людьми гомосексуальних відносин, зможе допомогти ідентифікувати прецеденти використання гомофобії як інструменту в політиці і можливо навіть протидіяти їй. Важливо вивчати гомофобію в контексті політики, оскільки права гомосексуалів – це питання прав людини, яким часто маніпулюють.

Структура роботи: робота включає вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел, додатки. Загальний обсяг роботи 60 - сторінок друкованого тексту, з них основний текст займає 49 сторінок. Список використаних джерел нараховує 55 найменувань. До роботи додано 3 додатки.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ЯВИЩА ПОЛІТИЧНОЇ ГОМОФОБІЇ

1.1. Розуміння поняття “гомофобія”

Термін “гомофобія” визначається як страх чи неприязнь до гомосексуальних людей [50], тобто до тих, хто відчуває сексуальний чи/і романтичний потяг до осіб своєї статі. Термін вперше був використаний Джорджем Вайнбергом, американським психотерапевтом. У 1967 році Вайнберг почав називати деяких зі своїх колег-клініцистів гомофобами, оскільки вони вважали доцільним використання електричного струму для лікування гомосексуальності.

Він більш повно розвинув цю концепцію у своїй книзі «Суспільство і здоровий гомосексуал», опублікованій у 1972 році [11]. У ній він визначив гомофобію як «страх бути в тісному стосунку з гомосексуалами». Цей термін майже відразу був прийнятий як у спільноті геїв та лесбіянок, так і за її межами, щоб описати тих людей, які бояться і не люблять гомосексуалів. Хадсон і Рікеттс у своїй роботі 1980 [12] зазначали, що, завдяки широкій експансії терміну з професійного співтовариства в масову культуру західного суспільства, під гомофобією часто мали на увазі будь-яку дію проти проявів гомосексуальності або негативне ставлення до гомосексуалів. При цьому до гомонегативізму відносять і емоційне, і моральне, і інтелектуальне несприйняття гомосексуальності, а термін «гомофобія» пропонується повністю вивести з наукового обороту як таке, що невірно відображає суть явища (оскільки в більшості випадків емоція, що відчувається це не страх (фобія) , а неприязнь, бридливість, ненависть, огида).

Грегорі Херек також був не згоден з використанням терміну “гомофобія”, проте він вважав, що воно некоректне, оскільки покладає багато провини на індивіда. Він бачив гомофобію як відображення культурних впливів, що

призводять до антигомосексуальних проявів. Херек вважав, що краще використовувати термін “антигомосексуальні забобони” [44]. Хоча у науковому товаристві непряно до ЛГБТІ спільноти називають різними термінами, у суспільстві все ж домінує саме термін “гомофобія”.

Варто зазначити, що гомофобію можуть переживати не тільки гетеросексуальні люди. Вона може проявлятися [8]:

- Інтерналізовано або особисто:

Ненависть до себе гомосексуалом щодо власної сексуальності. Людина вважає, що почуття потягу до тієї ж статі є поганим, гріховним, аморальним або огидним. Для гетеросексуалів це може проявлятися як страх бути сприйнятим іншими як гомосексуал і призводить до спроб «довести» їхню гетеросексуальність;

- Міжособистісно:

Виражається у ненависті чи неприязні до інших, які вважаються геями, лесбійками, бісексуалами чи трансгендерами. Це може бути виражено явно - через поведінку, яка варіюється від обзивання до вбивства, або неявно, наприклад, через жарти, які принижують людей;

- Інституціонально:

Яскравим прикладом інституціональної гомофобії є політика та законодавство, які забороняють гомосексуалам одружуватися або не вважатися найближчими родичами для партнера. Також гомофобія інституціалізована у багатьох релігіях, гомосексуальність у них вважається гріховною і аморальною.

Більш тонкою формою гомофобії можна назвати офіційні збори даних, які виключають сексуальну орієнтацію як категорію, таким чином визначаючи усіх як гетеросексуалів за замовчуванням;

- Культурно:

Суспільні норми, які передбачають, що гетеросексуальність «краща» і що всі є або повинні бути гетеросексуальними. ЗМІ увічнюють гетеросексуальність як норму, не відображаючи гомосексуальну точку зору, наприклад, через телебачення, де більшість персонажів вважаються гетеросексуальними.

1.2 Природа гомофобії

Суперечки з приводу того, звідки береться гомофобія, не вщухають і досі. Загалом науковці діляться на дві групи - тих, хто вважає, що гомофобія являється результатом природного відбору, а також тих, хто вважає гомофобію набутою, тобто вивченою частиною людської поведінки.

У 1995-1996 роках між двома еволюційними психологами відбулася дискусія з приводу походження гомофобії - Гордоном Галопом з США і Джоном Арчером з Великої Британії. Їх діалог був надрукований у журналі "Етологія і Соціобіологія" у формі статей, у яких вони посилаються один на одного.

Арчер зазначає, що більшість еволюційних досліджень гомосексуальності включають в себе спроби знайти його крайні переваги, щоб пояснити чому вона все ще існує, як вона може робити гени сильнішими. Такий підхід до питання гомосексуальності доповнює зростаючу толерантність до самих гомосексуалів, адже вони тоді розглядаються у позитивному ключі [5]. Геллап же намагався знайти причину такої зневаги до гомосексуалів. Стверджуючи, що хоча ступінь толерантності або практики гомосексуальних відносин може відрізнятися у різних культур, все таки жодна з них не схвалює ексклюзивні одностатеві стосунки. Діалог Арчера та Геллепа ґрунтується на кількох емпіричних дослідженнях проведених Геллепом. Геллеп хотів перевірити гіпотезу про те, що негативне відношення до гомосексуалів це функція неявного занепокоєння батьків, що на сексуальну орієнтацію можна вплинути. Оскільки геї-нащадки не

вигідні біологічно, вони мають меншу вірогідність розмноження. «У найпростішій формі, — пояснює він, — батьки, які проявили стурбованість сексуальною орієнтацією своєї дитини, могли залишити більше нащадків, ніж ті, хто був байдужим» [10]. Варто уточнити, що хоча вчені на сьогоднішній день не виявили точної причини сексуальної орієнтації, вони вже не розглядають орієнтацію як щось, що можна обрати [9]. Гіпотези щодо впливу постнатального соціального середовища на сексуальну орієнтацію слабкі, особливо для чоловіків [6]. Немає істотних доказів, які б свідчили, що батьківство або досвід раннього дитинства впливають на сексуальну орієнтацію.

Соціальні витоки негативного ставлення до гомосексуальності можна поділити на групи.

Релігійність часто стає причиною гомофобії. Хоча останнім часом у світі з'являються дружні до ЛГБТІ релігійні спільноти, загалом релігії не вважають гомосексуальність прийнятною. Романтичні і сексуальні відносини між людьми однієї статі вважаються гріховними і забороненими. Проте релігія не є прямою причиною гомофобії, а використовується як культурний інструмент для її розповсюдження.

Інтерналізована гомофобія як причина неприйняття гомосексуальності притаманна чоловікам. Дослідження показують [3], що часто гомофобами стають люди, що пригнічують власний потяг до осіб своєї статі. Проте цей механізм не актуальний для пояснення проявів гомофобії серед жінок. Дослідження Сюзан Басоу і Келлі Джонсон [7] показало, що найвищу кореляцію з гомофобією у опитуваних студенток мали - авторитарність, егалітаризм статевих ролей, ступінь контакту з геями та лесбійками та важливість жіночих атрибутів для учасниць. Найбільш значущим предиктором були авторитарні настрої. Тобто прагнення підпорядкувати собі партнерів по спілкуванню і взаємодії, малий або відсутній контакт з геями і лесбійками, а

також велике значення жіночності в житті опитуваних були більше притаманні тим учасницям, які відмічали у себе негативне ставлення до гомосексуальності. Тоді як віра в егалітаризм соціальних ролей і більший ступінь контакту з ЛГБТІ спільнотою підвищував рівень прийняття до гомосексуальних відносин.

Такий прояв гомофобії у людей різної статі - не випадковий.

Сюзан Пар у 1993 році пов'язала сексизм і гомофобію [16]. Так віра у те, що жінки і чоловіки мають різні обов'язки і права у суспільстві прямо суперечить ідеї, що дві жінки або два чоловіки можуть мати романтичні відносини. Адже тоді гендерні ролі у парі змішуються. Пар стверджувала, що традиційні гендерні ролі існують для того, щоб підтримувати владу чоловіків у патріархальних суспільствах. Ці ролі служать основою сексизму, системи, призначеної для підпорядкування жінок чоловікам і утримання жінок під опікою чоловіків. За думкою Сюзен викорінити сексизм дуже важко, оскільки він захищається економічною владою, міжособистісним насильством і гомофобією. Економічні системи напряму підтримують сексизм, утримуючи жінок на низькооплачуваних роботах на ринку або на неоплачуваних роботах вдома.

Тож сексизм напряму впливає на неприйняття гомосексуальних відносин. Ставлення до геїв помітно агресивніше, ніж до лесбійок [53]. Адже чоловіки можуть відчувати небезпеку для власної маскулінності у спілкуванні з гомосексуальними чоловіками, або демонстрації своєї дружності до них. Соціальний тиск на чоловіків та стереотипізація "чоловічих" характеристик стає причиною ненависті до геїв. У той же час лесбійки часто зображуються як сексуальні об'єкти, завдяки чому отримують менше засудження у свою сторону.

За Сюзан Пар [16] до причин гомофобії у суспільстві також можна віднести гетеросексизм. Це припущення, що світ є і повинен бути гетеросексуальним, а демонстрація влади і привілеїв гетеросексуальності – це норма. Гетеросексизм – це причина гомофобії також і в інститутах суспільства.

Стигматизація і ігнорування одностатевих відносин призводить до того, що ця тема стає “забороненою”. Не випадково, коли діти наближаються до статевого дозрівання та їх сексуальна обізнаність збільшується, вони починають використовувати образи на кшталт - «педик», «збоченець» і т.д. Саме в період статевого дозрівання проявляється повна сила тиску суспільства на те, щоб пристосуватися до гетеросексуальності і шлюбу. Так діти отримують чітке повідомлення про те, що є, а що відхиляється від “норми”.

Загалом інформованість щодо біологічного походження гомосексуальності та більша видимість гомосексуальних людей у суспільстві значно підвищує рівень їх сприйняття у суспільстві.

1.3 Гомофобія як політичний інструмент

Гомофобія може існувати не тільки на особистому чи груповому рівні. Також вона може проявлятися у законах чи не писаних правилах, що існують у суспільстві. Така гомофобія називається - інституціональною, тобто вона є частиною соціального інституту і існує як форма організації спільної життєдіяльності людей. Інституціональна гомофобія може бути активною і пасивною [17]. До активної можна віднести - антигомосексуальні заяви політиків чи діячів культури, закони, які обмежують ЛГБТІ спільноту у їх правах і висказування релігійних лідерів. Пасивна інституціональна гомофобія проявляється у бездіяльності чи замовчуванні тем, що стосуються життя гомосексуалів в країні. Наприклад - використання виключно гетеро нормативної риторики у ЗМІ або відсутність правового захисту ЛГБТІ людей.

Використання гомофобії як політичного інструменту покладається на висвітлення цієї теми як культурної або релігійної, а не проблемою прав людини. Часто нормалізація гомосексуальних стосунків висвітлюється як ідеологічна загроза [51]. “ЛГБТ - це не люди, це - ідеологія” - Анджей Дуда, Президент Польщі.

Користуючись незахищеністю, та часто “невидимістю” гомосексуалів у суспільстві політики мають шанс використовувати гомофобію як інструмент у власних цілях. Тобто маніпулювати даною темою для пояснення власних дій чи бездіяльності, схилити громадян у бік потрібного рішення, або просто відвертати увагу.

Завдяки тому, що люди не мають достатньо інформації, маніпуляція їх страхом до невідомого стає простішою. Ксенофобія використовується як інструмент об’єднання проти “спільного зла”. А також є зручною зміною теми для політичних лідерів, які стикаються з безробіттям, політичними заворушеннями та проблемами у економіці. Гомофобію використовують як інструмент для підвищення легітимності, підвищення популярності та відволікання уваги від гострих соціальних проблем.

У доповіді [43], опублікованій 1 червня, Управління Верховного комісара з Прав Людини засудило тенденцію політичних лідерів розпалювати упередження за допомогою гомофобної риторики, особливо під час виборів. На жаль, політичне використання гомофобії стало повсюдно поширеною частиною сучасного політичного ландшафту, зокрема уряди Гамбії, Малайзії, Єгипту та Росії, використовують репресії ЛГБТ для короткострокової політичної вигоди. Зловживаючи неосвіченістю та страхом людей, маніпулюючи інформацією.

Останнім часом низка широких законів проти ЛГБТ виявилися особливо популярними як політичні інструменти не тільки для об’єднання електорату, а і для узаконення політичних репресій. Законодавство, яке забороняє «пропаганду» або навіть висловлювання підтримки ЛГБТ-груп, є ефективною заборonoю на ідеї, приналежності та соціальну діяльність, а також публічне вираження ідентичності чи прихильності. Внаслідок того, що дані закони викладені нечіткою юридичною мовою вони надають широкі повноваження урядам, які бажають приборкати опозицію. Крім того, публічне вираження ідентичності майже завжди супроводжується більш широкими нападами на

неурядові групи. Оскільки придушення ЛГБТ дає прикриття для згортання громадянського суспільства в цілому, активізму і політичного інакомислення.

Політична гомофобія також досить модульна, через це її можна використовувати в різних контекстах по всьому світу, незалежно від відмінностей у культурі, релігії чи історії країн. Поки в суспільстві існує певна гомофобія, її можна використовувати в політичних цілях. Потім її використання збільшується, оскільки все більше політичних лідерів бачать, наскільки вона може бути ефективним інструментом. Розглянемо декілька прикладів.

В 2020 році в Росії проходило голосування на введення у Конституцію Російської Федерації поправок [24], які зокрема дозволяли володимирі путіну і надалі залишатися Президентом Росії, формально не порушуючи закон. Також пропонувалася зміна статті про шлюб, де зазначалося б, що це союз чоловіка і жінки. Не дивлячись на те, що поправки змінювали більше 20-ти статей Конституції, у рекламних роликах, спонсорованих урядом Росії, часто була використана саме тема ЛГБТІ [55]. У роликах гомосексуали поставали загрозою звичному життю, і зокрема дітям.

Віктор Орбан - автократичний, популістський прем'єр-міністр Угорщини, часто використовує гомофобію "в ім'я захисту Угорщини від зовнішніх загроз". Загалом Віктор Орбан маніпулює не тільки ставленням до ЛГБТІ спільноти, а і до інших уразливих груп. А у виборчій кампанії 2017 року активно використовував мову ненависті [45]. Таким чином гомофобія була використана як об'єднуючий інструмент.

У Малайзії 16 липня 2008 року поліція заарештувала Анвара Ібрагіма - колишнього віце-прем'єр-міністр і лідера парламентської опозиції, по закону про содомію. 9 січня 2012 року Високий суд виправдав Анвара. Через 2 роки, після того як Анвар Ібрагім виграв проміжні вибори, а йому стали пророкувати перемогу у виборах прем'єр-міністра - 7 березня 2014 року Апеляційний суд скасував виправдувальний вирок і засудив Анвара до п'яти років ув'язнення.

Засідання апеляційного суду, яке спочатку було заплановано на квітень, було поспіхом перенесено на 6 і 7 березня. Крім того, вирок та слухання вироку відбулися в один день. Анвар Ібрагім був засуджений до 5-ти років ув'язнення, що за законами Малайзії заборонило йому брати участь у політиці країни ще на 5 років після виходу на свободу [49]. На жаль, схожих випадків набагато більше.

1.4. Висновки до розділу

Термін “гомофобія” часто критикується науковцями через те, що не дуже точно передає суть явища. Термін ввів Джордж Вайнберг у 1967 році як страх і неприязнь до гомосексуальних людей. Хадсон і Рікеттс що їх термін “гомонегативізм” ширше описує явище не прийняття одностатевих відносин. До гомонегативізму відносять і емоційне, і моральне, і інтелектуальне несприйняття. Грегорі Херек вважав, що втермін “гомофобія” некоректне, оскільки покладає багато провини на індивіда і пропонував варіант “антигомосексуальні забобони”.

Гомофобія може проявлятися:

- Інтерналізовано або особисто;
- Міжособистісно;
- Інституціонально;
- Культурно:

Походження гомофобії може бути результатом природного відбору або вивченою частиною людської поведінки. Проте навіть якщо її походження має природне коріння, то воно базується на неправдивій інформації про набутість гомосексуальності. Можна визначити такі соціальні витоки несприйняття одностатевих стосунків:

- Релігійність;

- Інтерналізована гомофобія - у чоловіків, авторитарність - у жінок;
- Сексизм;
- Гетеросексизм.

Гомофобію можна використовувати у політичних цілях. Користуючись тим, що ЛГБТІ спільнота це незахищена меншість політики мають можливість використовувати гомофобію для відвертання уваги, маніпулювати інформацією з ціллю пояснення власних дій чи бездіяльності. Також політики можуть використовувати як інструмент для об'єднання населення, зображуючи нормалізацію гомосексуальних відносин як загрозу звичній реальності. Використання гомофобії як політичного інструменту покладається на висвітлення цієї теми як культурної або релігійної, а не проблемою прав людини.

РОЗДІЛ 2. МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

2.1 План дослідження

Враховуючи ситуацію у світі, різний розвиток країн, а також прав, що надані ЛГБТІ спільноті в різних частинах земної кулі тема того що саме впливає на громадську позицію до гомосексуалів є дуже актуальною. Адже є багато теорій про те, що є залежною змінною у цій ситуації - риторика громадських діячів і політиків, що породжує більшу ненависть серед населення, або ненависть серед населення відображається у діях уряду. Також не варто забувати, що рівень гомофобії у суспільстві залежить і від інших змінних, не розглянутих у даному дослідженні.

У результаті пошуку досліджень, що вивчали б гомофобію у якості політичного інструменту, були знайдені статті [15] та [1], які вивчають політичну гомофобію в Росії. Так як Росія є не тільки сусідом України, а і яскравим і відомим прикладом використання гомофобії у політичних цілях, постала ціль - дослідити вплив політичної гомофобії в Росії і порівняти ставлення суспільства до ЛГБТІ спільноти в Росії і Україні. Країни частково перебувають у спільному мовному просторі, а також мають збіжне минуле, проте риторика уряду цих двох держав щодо гомосексуальності відрізняється, що описано у розділах 3.1 і 3.2. Тож цікаво було б дослідити наскільки гомофобний дискурс знаходить відображення у свідомості Росіян.

Після вибору теми, були виділені мета, об'єкт дослідження, а також його предмет і завдання.

Постановка мети і об'єкта дослідження дозволила почати пошук матеріалів і публікацій, присвячених цьому чи суміжним питанням. Оскільки, як вже вказано, тема являється актуальною у світі - багато авторів описували політичну гомофобію та вивчали її походження. Наприклад - Мередіт Вайс, Н. Слепцов, М. Вайс, Р. Шефер, Є. Ренж, М. Шевцова, В. Картунов, С. Пар, а

також

Р.

Мол.

Вивчення попередніх досліджень дало змогу вибрати методи, які дозволяють досягти мети дослідження. З метою визначення ступені впливу політичної гомофобії на ставлення українців і Росіян до гомосексуальності було вирішено використовувати такі методи:

- метод опитування (інтерв'ю);
- метод аналізу та синтезу;
- описові математичні методи;

Детальніше про методи у наступному розділі - 2.2 Методи і методика дослідження.

Оскільки опитування не відбулося через повномасштабний напад Росії на Україну, було вирішено аналізувати і обробляти результати вже проведеного міжнародного порівняльного дослідження European Social Survey шостої хвилі. Обране саме це дослідження, оскільки після проведення опитувань публікуються сирі, необроблені дані. Тобто відповіді респондентів можна самостійно проаналізувати. Анкета містить близько 500 питань, що стосуються різних сфер життя людини. Таким чином воно дає змогу дослідити різноманітні зв'язки у поглядах громадян і порівняти з результатами в інших європейських країнах.

Після вибору Росії і України, як досліджуваних країн, дані опитувань були опрацьовані в програмі SPSS. Були використані описові статистики і методи пошуку статистичного зв'язку для категоріальних змінних, а саме - критерій хі-квадрат, міри тісноти зв'язку V Крамера та фі, Z-критерій для визначення значущості різниці відсотків для таблиць сполучення.

Проаналізувавши результати обробки даних, та порівнявши їх з фактами, отриманими методом вивчення урядової риторики щодо ЛГБТІ спільноти були зроблені висновки.

Отже, план дослідження коротко можна викласти так:

1. Вибір теми;
2. Визначення мети, об'єкта і предмета дослідження;
3. Пошук літератури, що присвячена проблемі;
4. Вибір методів дослідження;
5. Проведення дослідження (опитування не відбулося);
6. Обробка результатів дослідження.

2.2 Методи і методика дослідження

Для вимірювання рівню прийняття гомосексуальності в суспільстві зручно використовувати метод самозвіту — запитальники. Він дозволяє опитуваним відповідати на пряме питання виходячи з власних думок і почуттів.

Результатом використання цього методу являється опис суб'єктивного ставлення до об'єкту запитання і суб'єктивного сприйняття. Цей метод дуже широко використовується у психології і має ряд переваг над іншими. Наприклад, результати використання цього методу значно простіші у обробці, а також він може використовуватися для не тільки для індивідуального, а і для групового дослідження. Але не дивлячись на можливість вивчення внутрішньої картини світу у різних аспектах, все ж може показати лише ту особливість поведінки чи відчуттів опитуваних, яку вони можуть усвідомити. Не варто також забувати, що люди можуть нещирими, або не вміти правильно підібрати слова для опису явища. Проте цей метод незамінний для досліджень з великими вибірками опитуваних, саме через простоту як інтерпретації відповідей так і проведення якісного та кількісного аналізу.

На початку дослідження планувалось використовувати метод опитування громадян України та Росії за допомогою Google Forms. Проте після повномасштабного вторгнення Росії в Україну було вирішено використовувати відкриті дані дослідження European Social Survey шостої хвилі. European Social

Survey публікує необроблені дані, що дає змогу проаналізувати їх самостійно за вибраними параметрами. Дослідження містить більше 500 питань і дає змогу знайти взаємозв'язок між великою кількістю рис чи поглядів опитуваних.

У дослідженні European Social Survey для збору даних використовувався метод інтерв'ю. Інтерв'ю це - метод збору інформації шляхом комунікації інтерв'юера і респондента. У дослідженні було використане стандартизоване інтерв'ю, подібне до анкети. Повний текст опитувальника українською мовою можна знайти за посиланням [27]. Текст містить чіткі інструкції до інтерв'юера, а також поправки до порядку питань у залежності від відповідей опитуваного.

Також у роботі використовується метод аналізу та синтезу знайдених матеріалів. Оскільки робота направлена на дослідження використання гомофобії у політичній діяльності, для обробки були знайдені різні публікації на дану тему. Для аналізу політичного становища ЛГБТІ спільноти в Україні та Росії були використані численні ресурси новин та опрацьовані деякі нормативно-правові акти, що ілюструють це становище.

Для обробки результатів European Social Survey був використаний статистичний метод. За допомогою програми SPSS був проведений аналіз сирих даних. Для обробки були використані описові статистики і методи пошуку статистичного зв'язку для категоріальних змінних - критерій хі-квадрат, міра тісноти зв'язку V Крамера та фі, Z-критерій. Вони були необхідні для визначення значущості різниці відсотків для таблиць сполучення.

Таблиці сполучення або Crosstabs — це метод створення двосторонніх та багатосторонніх таблиць, за таблицями та впорядкованістю категорій можна визначати які ще методи варто використати в обробці даних. Crosstabs формує панель пов'язаних статистичних даних і вимірювань для кожного шару. Таким чином при обробці результатів, що аналізуються у цьому дослідженні відповідь на питання “Гетьм та лесбіянкам потрібно дозволити жити своїм життям, як вони вважають за потрібне” була виставлена у рядок. А ряд питань за

відповідями на які ми хотіли знайти зв'язок були виставлені у стовпчики. Окремими шарами були виставлені країни - Україна і Росія. Так ми отримали таблиці, які використовувалися у аналізі результатів.

Статистика хі-квадрат (χ^2) — статистичний метод, що визначає існування статистичної залежності між двома категоріальними змінними. Звісно для будь якого обчислення статистики для достовірності результатів потрібна велика вибірка. В даному дослідженні ми використовували хі-квадрат для перевірки статистичних гіпотез про незалежність. Отже, кожного разу як р-значення коефіцієнту $\chi^2 < 0,001$, можна зробити висновок, що нульова гіпотеза відкидається й приймається альтернативна — в популяції певний зв'язок між двома змінними існує.

V Крамера і ϕ (фі) є мірами асоціації для двох категоріальних змінних. Тобто, він визначає чи дві змінні пов'язані та з якою силою. Для вимірювання сили зв'язку використовувався критерій w Коена, який чисельно дорівнює мірі асоціації для таблиць сполучення ϕ . Коен запропонував наступні граничні значення для своєї міри величини ефекту: якщо величина $\phi = 0,1$, то можна робити висновок, що зв'язок категоріальних змінних у таблиці сполучення (у нашому випадку, це відмінність розподілів відповідей між українцями і Росіянами), при $\phi = 0,3$ - середня, при $\phi = 0,5$ - сильна відмінність.

2.3 Відбір даних, можливі похибки

Для дослідження положення ЛГБТІ персон в українському та російському суспільствах були використані дослідження IGLA-Europe. IGLA-Europe є європейським регіоном Міжнародної асоціації лесбіянок, геїв, бісексуалів, транс та інтерсексуалів. Щороку асоціація публікує огляд змін становищі гомосексуалів в Європі— що документує юридичні, політичні та соціальні події в 54 країнах і 4 європейських установах за останній календарний рік. Це унікальний звіт, який відстежує ключові позитивні та негативні тенденції щодо

рівності ЛГБТІ та прав людини в Європі та Центральній Азії [48]. Частиною звіту IGLA-Europe є портал Rainbow Europe [54]. Це числовий рейтинг, що категоризує прояви законів і політики на права людини ЛГБТІ. Rainbow Europe оцінює всі 49 європейських країн за шкалою від 0% (грубі порушення прав людини, дискримінація) до 100% (повага прав людини, повна рівність). Використовуються такі 7 категорій як: рівність і недискримінація; сім'я; злочини на ґрунті ненависті та мова ненависті; юридичне визнання статі; цілісність тіла; простір громадянського суспільства; і притулок. Rainbow Europe дає уявлення про політичні та соціальні події в кожній європейській країні, а також уявлення про те, яким є повсякденне життя ЛГБТ-людей, поза межами законів і політики. З травня 2021 року кількість індивідуальних критеріїв, що використовуються, зросла до 71. На Рис 3.2.1 видно, як розподіляються критерії по категоріям.

Як джерело соціологічних даних було використано дослідження групи Рейтинг [34] 2021 . В ньомі містяться відсоткові дані про прийняття громадянами гомосексуалів. Для Росії такі дані зібрав Левада-центр [33] 2021. У дослідження також містяться результати подібного опитування у 2013 і 2015 роках. Вони допоможуть проілюструвати більш актуальну інформацію щодо рівню гомофобії в країнах.

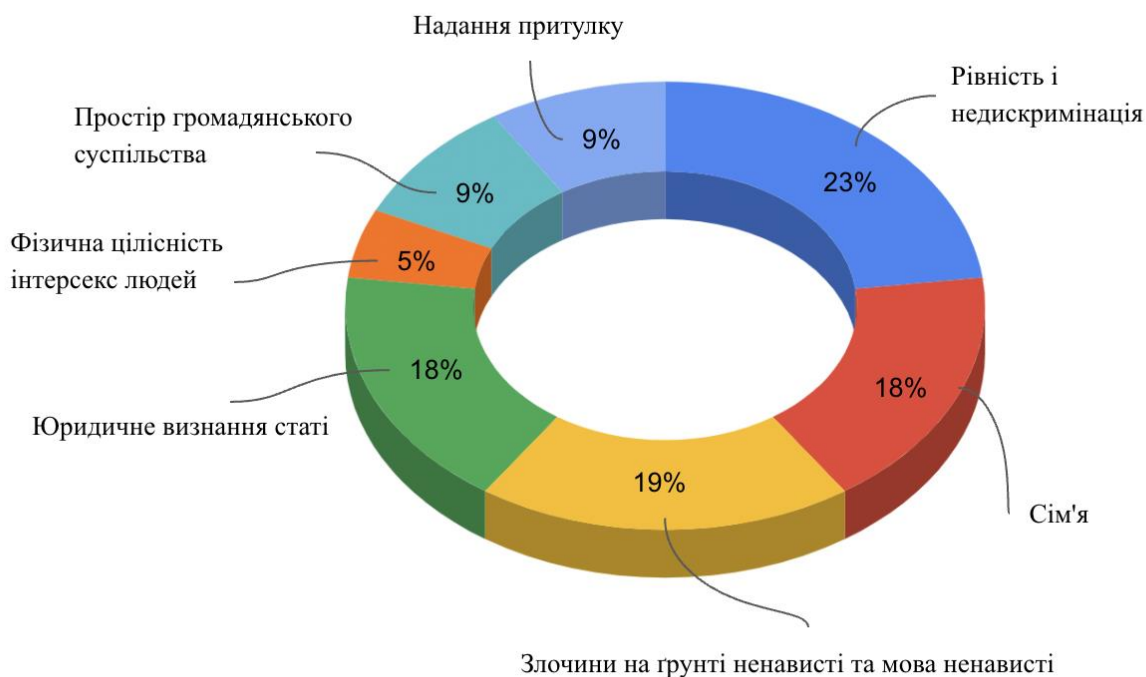

Рис 2.3.1 Діаграма розподілу ваги категорій “Rainbow Europe”

Для математичної обробки даних були використані сирі дані, опубліковані European Social Survey шостої хвилі. Використовуються дані за 2013 рік, оскільки це останній рік, коли і Росія і Україна брали участь в опитуванні. Проведення більш актуального дослідження унеможливилось після повномасштабного вторгнення Росії в Україну. Для більш точного вивчення зв'язку політичної гомофобії на її впливу на громадян Росії у порівнянні з українцями рекомендується провести дослідження відношення до ЛГБТІ спільноти у 2022 році. Оскільки, як описано у Розділі 3.2 “Гомофобія на інституціональному рівні в Росії” гомофобія у політичних цілях почали використовувати в Росії ще у 2000-х роках, проте максимальну силу політична гомофобія отримала уже після 2010, а значна кількість прецедентів припала на 2018-2020-ті роки.

European Social Survey надає дані про погляди, переконання та поведінку

в 30 країнах. ESS координується Центром порівняльних соціальних досліджень (City University,, Лондон) у партнерстві з Католицьким університетом Левена (Бельгія); GESIS (Німеччина); NSD (Норвегія); SCP (Нідерланди) та Амстердамським університетом. Опитування ESS складається з основного модуля та двох або більше «оберткових» модулів, які повторюються з певними інтервалами. Основний модуль контролює зміни та безперервність у ряді соціальних змінних, включаючи:

- соціальну та суспільну довіру;
- політичну зацікавленість та участь;
- суспільно-політичні орієнтації;
- використання медіа;
- моральні, політичні та соціальні цінності;
- соціальне відчуження, національні, етнічні та релігійні прихильності;
- благополуччя, здоров'я та безпека;
- демографічні та соціально-економічні показники.

В кінці основного інтерв'ю респондентам надається додаткова анкета. Перша частина анкети являє собою шкалу людських цінностей, друга включає заходи щодо оцінки достовірності та валідності пунктів основної анкети.

Опитування дуже обширне і дає можливість розглянути погляди і біографію людини у зв'язці. Велика кількість питань, а також багаточисельна вибірка допомагають отримати точніші статистичні дані.

Відношення до ЛГБТІ спільноти визначалось у ESS питанням “Gays and lesbians free to live life as they wish” (Геї та лесбійки вільні жити так, як хочуть) з варіантами відповіді:

- Повністю погоджуюсь;

- Погоджуюсь;
- Наскільки згоден, настільки і не згоден;
- Не згоден;
- Повністю не згоден.

Оскільки таке питання у дослідженні всього одне, а також включає у себе лише дві групи самоідентифікації, що входять до ЛГБТІ спільноти неможливо використовувати дане дослідження для широкого вивчення гомофобії в суспільстві. Проте цього питання достатньо, щоб у середньому визначати кількість недружніх до гомосексуалів людей, а також порівняти з іншими питаннями, що гіпотетично можуть бути пов'язаними з даним.

Користуючись методом побудови таблиць сполучення відповідь на це питання було порівняно з:

- Кількістю годин, які людина у середньому проводить за переглядом передач про новини та політику (TV watching, news/politics/current affairs on average weekday).

Порівняння рівню гомофобії з часом, які людина проводить перед телевізором актуально через велику кількість політичної пропаганди, яка присутня на телебаченні. У російській федерації майже всі ЗМІ підконтрольні владі. Важко знайти незалежні джерела інформації на телебаченні, тому якщо людина декілька годин на тиждень переглядає новини і політичні шоу, то за гіпотезою вона більш уразлива до пропаганди і тому має більший шанс виявитись гомофобом.

- Наскільки важливою у своїй системі координат людина вважає те, щоб його держава була сильною та оберігала від небезпеки (Important that government is strong and ensures safety) — один з індикаторів цінності Безпека за Ш. Шварцем.

Оскільки, як вже вказано в підрозділі 1.3 Гомофобія як політичний інструмент - нетерпимість до гомосексуалів можна використовувати у політичних цілях зокрема, як інструмент об'єднання населення проти спільного зла. Можна сформулювати гіпотезу, що люди під впливом використання такого інструменту будуть бачити зовнішній світ як загрозу і тому будуть більше цінувати силу держави і її можливість захистити від цієї загрози.

- Чи підписував опитуваний петицію за останні 12 місяців (Signed petition last 12 months).
- Питання про підписання петиції може ілюструвати політичну активність особи, тобто її активну участь у соціальному і політичному житті. За гіпотезою політична активність людини може свідчити про більшу обізнаність у світовій і внутрішній політиці, а тому більшу зацікавленість у правах людини та їх значенні для громадян і тому серед людей, які за останні 12 місяців підписували петиції менша вірогідність виявити гомофобів.
- Чи вважає людина себе частиною певної релігії чи деномінації (Belonging to particular religion or denomination).

Однією з соціальних причин виникнення гомофобії являється релігійність, тому можна також сформулювати гіпотезу про те, що серед релігійних людей гомофобів більше, ніж серед нерелігійних.

2.3 Висновки розділу

План дослідження складається з таких пунктів:

1. Вибір теми;
2. Визначення мети, об'єкта і предмета дослідження;
3. Пошук літератури, що присвячена проблемі;
4. Вибір методів дослідження;

5. Проведення дослідження (опитування не відбулося);
6. Обробка результатів дослідження.

Мета дослідження - дослідження впливу політичної гомофобії на ставлення українців і Росіян до ЛГБТІ спільноти. Серед завдань виділені - проведення теоретико-методологічного аналізу і порівняння становищ ЛГБТІ спільноти в Україні і Росії, встановлення особливостей політичного дискурсу щодо гомосексуальності у цих двох країнах, а також дослідження впливу гомофобії використаної у політичних цілях на рівень гомофобії у суспільстві.

Для досягнення мети та виконання завдань поставлених у дослідження було вирішено використовувати такі методи:

- метод самозвіту;

Дозволяє опитуваним відповідати на пряме питання виходячи з власних думок і почуттів.

- метод опитування (інтерв'ю);

Метод збору інформації шляхом комунікації інтерв'юера і респондента. У дослідженні було використане стандартизоване інтерв'ю, подібне до анкети.

- метод аналізу та синтезу;

Для аналізу політичного становища ЛГБТІ спільноти в Україні та Росії були використанні численні ресурси новин та опрацьовані деякі нормативно-правові акти, що ілюструють це становище.

- описові математичні методи.

Були використані таблиці сполученості, а також перевірка за χ^2 (хі-квадрат) та ϕ (phi тест).

Для дослідження положення ЛГБТІ персон в українському та російському суспільствах були використані дослідження IGLA-Europe. Вони щороку випускають дослідження, що досить детально описують положення

гомосексуальних людей у країнах Європи. Також вони складають рейтинг країн на порталі RainbowEurope, де за допомогою 71 критерію нараховують країнам бали. Критерії діляться на такі 7 категорій як: рівність і недискримінація; сім'я; злочини на ґрунті ненависті та мова ненависті; юридичне визнання статі; цілісність тіла; простір громадянського суспільства; і притулок.

Для статистичної обробки були використані дані опубліковані European Social Survey шостої хвилі, адже це найсвіжіші дані дослідження у якому приймали б участь і Україна і Росія. Для точнішого вивчення зв'язку впливу політичної гомофобії на Росіян і порівняння їх з українцями варто провести додаткове дослідження гомофобії в суспільстві цих двох країн.

Користуючись методами пошуку статистичного зв'язку в описових статистик відповідь на питання щодо гвідношення до омосексуальних людей було порівняно з такими питання як:

- Кількістю годин, які людина у середньому проводить за переглядом передач про новини та політику;
- Наскільки важливою у своїй системі координат людина вважає те, щоб його держава була сильною та оберігала від небезпеки;
- Чи підписував опитуваний петицію за останні 12 місяців;
- Чи вважає людина себе частиною певної релігії чи деномінації.

Як джерело соціологічних даних було використано дослідження групи Рейтинг [34] 2021. В ньому містяться відсоткові дані про прийняття громадянами гомосексуалів. Для Росії такі дані зібрав Левада-центр [33] 2021.

РОЗДІЛ 3. ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ВПЛИВУ ПОЛІТИЧНОЇ ГОМОФОБІЇ НА УКРАЇНЦІВ І РОСІЯН

3.1. Гомофобія на інституціональному рівні в Україні

За чинну в СРСР статтю «Мужеложство» у період з 1989 по 1992 рік було засуджено понад 1500 осіб. Перехід на європейські норми вимагав звільнитися від такої спадщини. Україна була першою з пострадянських держав, яка декриміналізувала гомосексуальний секс за згодою. Відповідний закон був одним із перших правових актів нової держави. Але після цього становище української ЛГБТ-спільноти фактично завмерло на довгі роки. Це може бути пов'язане з тим, що населення України здебільшого релігійне.

Релігійність часто пов'язується з гомофобними поглядами, адже більшість релігій поділяє жінок і чоловіків на групи, що мають різні права і обов'язки. Релігійний фундаменталізм не дозволяє розглядати одностатеві відносини [13]. Християнство, являючись найбагаточисленнішою релігією світу поєднує у собі різні погляди на сексуальну орієнтацію та гомосексуальність. У різних деномінацій і юрисдикцій можуть бути протилежні погляди, і навіть люди всередині цих угруповань можуть не підтримувати погляди своєї церкви на гомосексуальність. Проте можна виділити, що протестантська конфесія зайняла прихильну позицію до ЛГБТІ спільноти, тоді як католицька і православна цього не зробили.

У дослідженні проведеному у 2015 році [38] атеїстами себе вважають лише 6% громадян України. 74% з тих, хто приймав участь у опитуванні відповіли, що вони православні християни.

Варто зазначити, що православна юрисдикція в Україні ділиться на 2 церкви - Київського і Московського патріархату. Це важлива деталь через особливий статус православної церкви в Росії. Православна церква Московського патріархату грає певну політичну роль у сучасній Росії (про це

детальніше у підрозділі 3.2). До Московського патріархату себе відносять 20% громадян України. Київський патріархат налічує 38% з усіх християн і ще 39% не відносять себе до жодної юрисдикції, називаючи себе просто християнами.

Київський патріархат має однозначну думку про гомосексуальність - засуджує її. Андрій Кравчук у журналі *Stonewall* пише про це так “УПЦ-КП, а також УГКЦ, є класичними прикладами так званого традиційного християнства – тобто, радше культурними, ніж суто релігійними феноменами” [4] . Проте результат незмінний - церква пропагує нетерпимість.

Україна - світська країна, тобто релігія існує окремо від держави та школи. Проте релігійне питання має свої деталі.

15 грудня об'єднавчий собор в Києві ухвалив рішення про створення єдиної Православної церкви України та обрав її предстоятелем митрополита Епіфанія [40]. За думкою Сергія Руденко з української редакції *Deutsche Welle* - “Де-юре засновниками нової автокефальної православної церкви стала УПЦ КП, УАПЦ та частина духовенства УПЦ МП. Де-факто до них можна віднести і Петра Порошенка. Так, згідно з Конституцією України, держава і церква в країні відокремлені одна від одної. Але це не завадило президенту і його команді зіграти ключову роль в досить складному переговорному процесі щодо отримання від Вселенського патріархату автокефалії і в створенні української православної церкви.” Петро Порошенко також використовував факт свого зв'язку з відділенням від московського патріархату у своїй виборчій кампанії. Як видно на Рис.1 Додатку А - мова, армія і віра об'єднуються у єдиний заголовок - “Геть від москви!”. Тобто в Україні релігійне питання загалом більше пов'язане з політикою в контексті дистанціювання від Росії.

У тому ж ключі у політиці фігурують і права ЛГБТІ спільноти. 12 листопада 2015 року Верховна Рада України прийняла першу з 1991 року правку щодо ЛГБТІ [28]. Змінений Трудовий кодекс надав рівні права працівникам незалежно від їх сексуальної орієнтації чи гендерної ідентичності.

Проте деякі депутати вважали важливим публічно роз'яснити, що обставини змусили їх це зробити. Наприклад, Юрій Луценко (лідер партії президента Петра Порошенка, що входить у парламент) в інтерв'ю прокоментував: «Краще мати гей-парад на Хрещатику, ніж російські танки в центрі столиці України» [31]. Тобто у випадку України у політиці використовується зменшення інституційної гомофобії, для зближення з ЄС і зменшення впливу і тиску Росії.

Права ЛГБТІ та гомосексуальності вперше з'явилися серед аргументів проти наближення України до Європейського Союзу у 2012 році на тлі триваючих переговорів між ЄС та Україною щодо угоди про асоціацію. Така домовленість завадила б Україні приєднатися до Євразійського митного союзу, заснованого Білоруссю, Казахстаном і Росією, і істотно змінила б баланс сил в Україні. Тоді проросійські угруповання та діячі в країні змінили свою публічну риторику і висунули загрозу нав'язування одностатевих шлюбів та «примусової гомосексуалізації населення» [31].

У листопаді 2015 року уряд України ухвалив загальний план дій щодо реалізації Національної стратегії прав людини до 2020 року. Він став першою державною політикою, яка наблизилася до сучасних західних стандартів прав людини в багатьох сферах життя [14]. Для багатьох уразливих соціальних груп, у тому числі ЛГБТІ, це було досить революційним. Згідно з планом, протягом трьох років українське законодавство та державна політика повинні були запровадити найвищі необхідні заходи, які визнають інтереси та законні права ЛГБТІ. Вони включали у себе криміналізацію злочинів на ґрунті ненависті з мотивів гомофобії та трансфобії, явну заборону дискримінації за ознаками сексуальної орієнтації та гендерної ідентичності в усіх сферах суспільного життя, запровадження громадянського партнерства як для різностатевих, так і одностатевих пар, спрощення зміни гендеру у документах та багато іншого.

Проте законодавчо, шлюб двох людей однієї статі все ще неможливий. У Конституції України у статті 51 зазначено, що «Шлюб ґрунтується на вільній

згоді жінки і чоловіка” [30]. Тобто шлюб між двома особами однієї статі неможливий на конституційному рівні, що набагато ускладнює процес узаконення одностатевих шлюбів у країні.

У липні 2021 року в Україні розгорівся скандал після того, як до деяких українських бібліотек закупили дитячу книгу коміксів новозеландської письменниці й ілюстраторки Кейті О'Нілл "Принцеса + принцеса: довго і щасливо". На численні звернення про вилучення книги Міністерство культури та інформаційної політики України відповіло - "Відповідно до статті 18 Закону України "Про бібліотеки й бібліотечну справу", вилучення документів з бібліотечних фондів за ідеологічними чи політичними ознаками забороняється" [26]. Що показує, як не дивлячись на частково негативну реакцію з боку населення, уряд не перешкоджає діям, які не суперечать закону. Враховуючи написане вище, можливо це робиться заради того, щоб не зіпсувати репутацію України у зовнішній політиці, зокрема у стосунках з ЄС.

За дослідженням соціологічної групи Рейтинг, у дослідженні цінностей 2021 року з'ясували, що в середньому 47% українців негативно ставляться до ЛГБТІ спільноти. Проте розподіл терпимості за віком дуже нерівномірний, так серед людей у групі віком 16-24 роки - 70% відноситься до гомосексуальності нейтрально, 20% - позитивно і ще 20% - негативно. Рівень толерантності суттєво зменшується з ростом віку опитуваних. У групі опитуваних 60+ негативне ставлення до ЛГБТІ - 65% [34].

Нижче, на Рис 3.1.1 представлений розподіл балів, що отримала Україна за щорічним рейтингом країн Європи по дружності і відкритості до ЛГБТІ людей [39]. Україна у 2021 році зайняла 39 місце з 49. Україна отримала 18 балів, за шкалою з 71 критеріїв. Структуру розподілу категорій, що представлені в Україні можна побачити на Рис 3.1. Можна побачити, що в Україні представлено 4 категорії з 7-ми. Найбільш захищені сфери - юридичне визнання статі та тілесної недоторканості та простір громадянського

суспільства. Рівність і недискримінація також присутні, але менше. Сім'я, являється найменшою категорією. В Україні немає законів захищаючих гомосексуальних людей від злочинів на ґрунті ненависті та від мови ненависті. Також не представлена категорія “притулок”, Україна не надає офіційний притулок представникам ЛГБТІ.

Структура розподілу балів в Україні

● рівність і недискримінація ● сім'я ● юридичне визнання статі та тілесної недоторканності
● простір громадянського суспільства

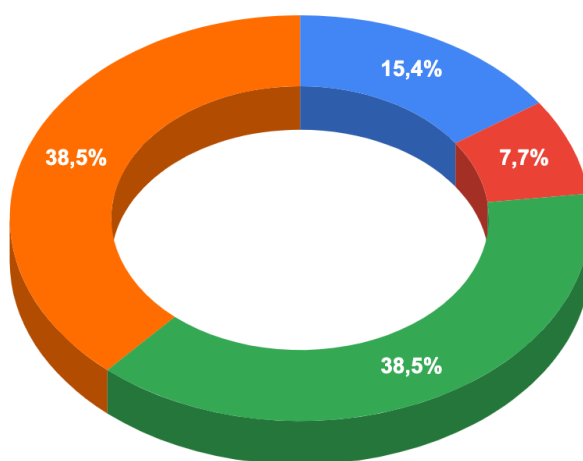

Рис. 3.1.1 Діаграма розподілу існуючих в Україні категорій відкритості до ЛГБТІ за “Rainbow Europe”

3.2. Гомофобія на інституціональному рівні в Росії

На початку президентства Володимира Путіна у 2000-х, Росія намагалася об'єднувати у своїй політиці зовнішню дружність і внутрішній патріотизм для виборців. Проте розширення НАТО обезцінило для володимира путіна його зусилля. Включення в альянс країн, які мають спільні кордони з Росією, еліти сприйняли як недружній, якщо не агресивний. Оскільки голос Росії не був

почутий західними колегами як рівноправний, путін почав шукати ідеологію, яку можна було б використовувати всередині власної країни [15]. Так, уряд звернувся до консервативного гетеронаціоналізму, з метою об'єднання нації та протиставлення Росії заходу.

На законодавчому рівні перша заборона «пропаганди гомосексуалізму» в Росії був прийнятий у 2006 році у Рязанській області [47]. У 2012 році було розпочато обговорення прийняття аналогічного закону і на федеральному рівні [47]. У 2013 році такі заборони діяли на території 11 регіонів Росії. 30 червня закон про затвердження «пропаганди нетрадиційних сексуальних відносин», раніше схвалений Держдумою і Радою Федерації, був підписаний Президентом путіним і 1 липня 2013 року вступив у силу [36].

Російські політичні діячі пояснюють необхідність прийняття таких законів боротьбою з розпустою та бажанням захистити здоров'я та моральну чистоту дітей. Президент рф володимир путін, відповідаючи на міжнародну критику цих законів, закликав не вмішуватися у внутрішні справи Росії [35]. Подібні закони були підтримані Російською Православною Церквою [47].

Церква грає важливу роль у зовнішній і внутрішній політиці Росії. Першими законодавчими актами, що відобразили зміни у державно-конфесійних відносинах, стали, прийнятий 1 жовтня 1990 р. закон РРФСР «Про свободу совісті та релігійні організації», а 25 жовтня 1990 р. закон «Про свободу віросповідань». Також були визначені відносини між державою та церквою. У ст. 8 сказано, що релігійні об'єднання в РРФСР відокремлені від держави». Вони «не можуть втручатися у справи держави, не беруть участь у виборах органів державної влади та управління, у діяльності політичних партій». Проте пізніше, особливою ухвалою РРФСР визнала нечинними всі раніше прийняті нормативні акти, починаючи з декрету РНК РРФСР від 23 січня 1918 р. «Про відокремлення церкви від держави і школи від церкви», які суперечили попереднім законам. Подібні закони вперше окреслили тенденцію,

яка відображала нові можливості функціонування РПЦ у політичній системі — РПЦ спробувала безпосередньо впливати на зміст закону, що регламентує її становище у державі. Причому робити це відкрито та апелювати до вищого керівництва країни.

Проте фактична політика федеральної влади з 1993 р. дедалі більше віддаляється від норм, закріплених у Конституції РФ [2]. 9 серпня 1996 року на офіційній церемонії вступу на посаду Президента РФ був присутній Патріарх Алексій II, який у своєму виступі привітав Президента РФ "від імені традиційних конфесій Росії", що порушує дві статті Конституції РФ: 14 та 82. Ст. 82 встановлює перелік осіб, що у церемонії: депутати Федеральних Зборів і члени Конституційного Суду. Ст. 14 встановлює, що це релігійні об'єднання відокремлені від держави і рівні перед законом [52].

Ще більшої політичної сили РПЦ набула на початку Українсько-російської війни у 2014 році, коли вона стала рупором російської пропаганди та співпрацювали з представниками так званих "ЛНР" і "ДНР" [41][22]. Ідея про розворот України спиною до Москви та обличчям до Євросоюзу є особливо неприйнятною для російського керівництва, оскільки Київ є "колыскою російської цивілізації" та місцем прийняття Руссю православ'я у 988 році. Тому російські лідери намагаються запевнити власне населення, що ухвалення Україною західних цінностей безповоротно розділить православних віруючих та призведе до розвалу російського світу. Західні цінності у цьому випадку стають прямою загрозою.

Традиційні цінності, які захищає РПЦ, включають у себе і захист від гомосексуальності, уже було сказано про дефолтну гомофобію у церкві. РПЦ підтримують кожне звинувачення державою осіб і організацій в пропаганді і того, що за це їм треба нести відповідальність перед законом, і навіть закликали посилити закон про заборону гей-пропаганди серед дітей [20]. Тобто Росія

використовує церкву у політиці для підкреслення важливості протидії заходу і їх цінностям.

Важливо зазначити, що в Росії, так само як і в Україні, більша частина населення сповідує християнство - 76%, з яких 74% - православні християни, 15% визначили себе атеїстами [37]. Тобто велика частина населення країни може прислухатися до думки РПЦ.

Звичайно, ті соціально-культурні потрясіння, що відбуваються у США та Західній Європі, — не наша справа. Ми туди не ліземо. Хтось у країнах Заходу вважає, що агресивне вимірювання сторінок власної історії, дисемінація більшості, відмова від таких базових речей, як мама, тато, сім'я чи навіть відмінність статей — це, на їхню думку, і є віхи руху до суспільного оновлення. Але я хочу наголосити — це їхнє право, але ми просимо в наш будинок особливо не лізти. У нас інша точка зору, точніше у більшості російського суспільства інша точка зору», - висловився путін [19]. Гомосексуальність часто вбачається як загроза інституту сім'ї. Саме розповсюдженням західних цінностей у Росії пояснюють низьку народжуваність та факт того, що люди все пізніше вступають у шлюб [18].

У 2017 Росія декриміналізувала сімейне насильство, запровадивши за нього адміністративну відповідальність [25]. У 2020 році знову постало питання насильства у сім'ї. Ініціатива запровадження більш серйозних покарань для кривдників та захист прав і безпеки жертв, що постраждали від домашнього насильства була підтримана правозахисними організаціями. Зокрема, організаціями, що захищають права ЛГБТІ спільноти. Тоді цей закон почав виставлятися як напад на інститут сім'ї в Росії і результат впливу заходу на росію, нав'язування західних цінностей. «У 2019 році десятки іноагентів, ЛГБТ-та феміністських об'єднань поставили свої підписи під так званим відкритим листом, де вимагали ухвалити в Росії закон «про домашнє насильство». Серед прихильників цього нововведення були Російська ЛГБТ-мережа, Ресурсний

центр ЛГБТ, Фонд «СНІД. Центр», Фонд «Сфера», міжнародна правозахисна група «Агора», Центр «Меморіал», Комітет проти тортур, ІАЦ «Сова», проект «Русь сидящая», «Либеральный феминизм в Уфе», правозахисний ЛГБТ-кінофестиваль «Бок о Бок», «Федерація ЛГБТ-спорту Росії», проект «Насилию.Нет» та інші. Спираючись на список підписантів, можна зрозуміти, які верстви суспільства зацікавлені у прийнятті деструктивного закону. Достовірні джерела серед зазначених організацій стверджують, що фінансові впливання, спрямовані на лобіювання закону про СБН, одержують від британського посольства.» [29]. На Рис. 2 Додатку А можна побачити візуальне оформлення статті, що присвячена даному питанню. На ньому зображено ескалатор, що рухається у сторону вогняної печери, по тунелю з про-ЛГБТІ плакатів.

Автор закону про гей-пропаганду Віталій Мілонов без перешкод транслює гомофобні настрої громадянам Росії. Він вважає, що практично всіх геїв з Росії вже вигнали, не в останню чергу завдяки йому [32]. У 2022 році Віталій Мілонов допоміг презентувати публіці нове шоу “Вгадай гея”. Під час епізоду Мілонов каже учасникам: «Сподіваюся, що ви швидко розберетеся з геєм», показуючи жестом перерізане горло [46].

Проаналізувавши відповіді росіян на питання про ставлення до ЛГБТІ спільноти з 2006 по 2016 рік за результатами дослідження дані European Social Survey, то ми отримаємо такий графік (Рис. 3.2.1). На ньому чітко видно зміну російського суспільства до гомосексуалів: з 2006 по 2016 рік спостерігається значне і статистично значуще зростання відсотка респондентів, які зовсім не погоджуються та повністю не погоджуються з твердженням про те, що геям та лесбійкам слід дозволити жити так, як вони хочуть. Можна припустити, що це пов'язано з все більшою трансляцією гомофобії урядом.

Рис 3.2.1 Динаміка ставлення до ЛГБТІ в Росії у 2006-2016 роках (відсоток респондентів, які обрали відповідь «не погоджуюся» і «повністю не погоджуюся» на питання: «Чи потрібно дозволити геям і лесбійкам жити так, як вони хочуть»)

Станом на 2021 рік, за даними Левада-Центр 38% росіян ставляться до гомосексуальних людей з огидою і страхом (21% у 2003 році), 32% - спокійно, без емоцій (45% у 2003 році), 13% - з роздратуванням, 3% і 1% - доброзичливо і з цікавістю відповідно [33].

За щорічним рейтингом країн по дружності і відкритості до ЛГБТІ людей у Європі [39] Росія у 2021 році зайняла 46 місце з 49. Росія отримала 10 балів, за шкалою з 71 критеріїв.

Загалом існує значна різниця у відношенні в суспільстві до гомосексуальності в Україні і Росії. Хоча Україна знаходиться вище Росії у рейтингу дружності і відкритості до ЛГБТІ людей в країнах Європи всього на 7 пунктів, у структурі розподілу балів видно, що гомосексуальні люди є більш захищеними у багатьох категоріях, які в Росії не представлені. Загальний розподіл балів можна побачити на Рис. 3.4.1. Видно як змінюється динаміка відкритості до гомосексуальних людей: в Україні після 2013 року вона практично відсутня, а в Росії спостерігається суттєве зростання показників.

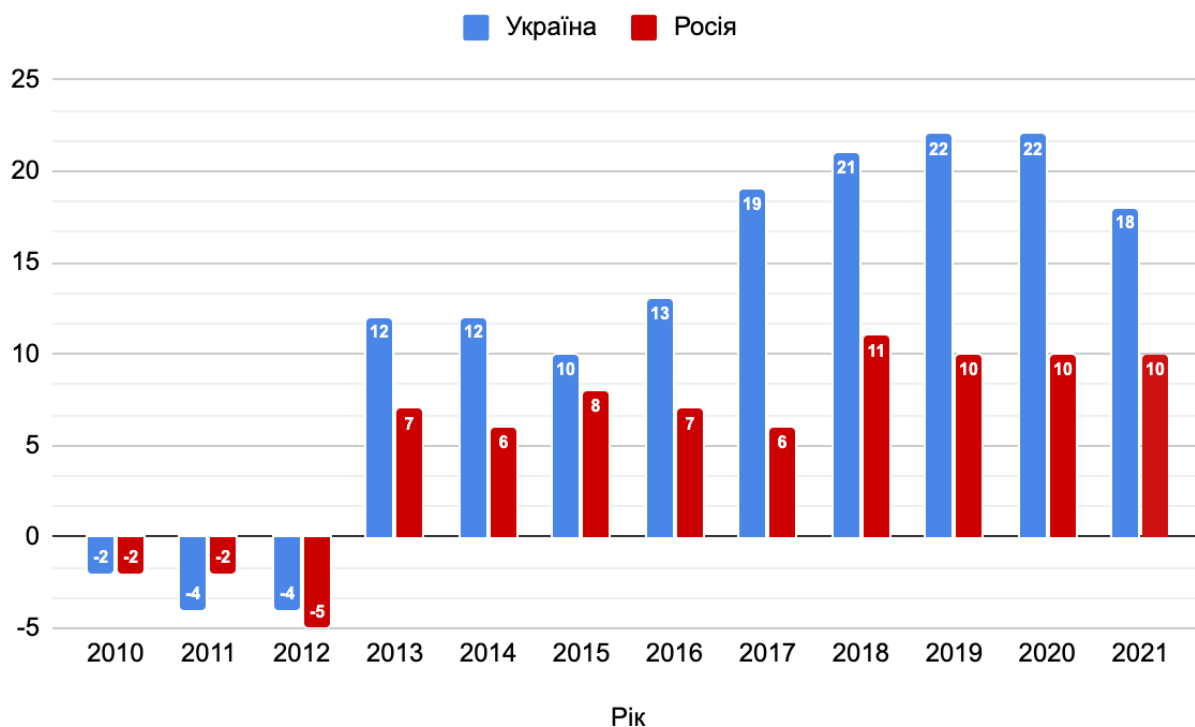

Рис. 3.4.1 Графік динамічного розподілу балів за рейтингом RainbowEurope

Структуру розподілу категорій, що представлені в Росії можна побачити на Рис 3.1. Тут видно, що хоча у Росії представлені категорія сім'я та статі та тілесна недоторканність, абсолютно відсутні всі інші - простір громадянського суспільства, захист від злочинів на ґрунті ненависті та розпалювання ненависті, а також - притулок.

Структура розподілу балів в росії

● сім'я ● юридичне визнання статі та тілесної недоторканності

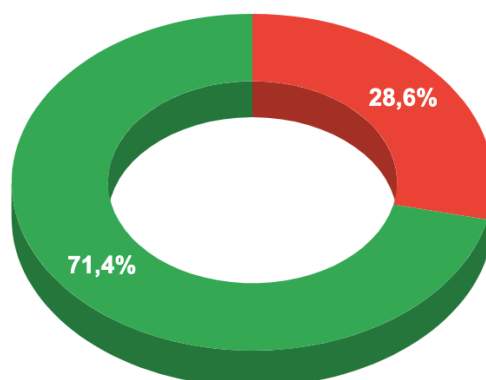

Рис 3.2.2 Діаграма розподілу існуючих в Росії категорій відкритості до ЛГБТІ за “Rainbow Europe”

3.3 Статистичний аналіз даних Європейського Соціального Дослідження

За допомогою програми SPSS було проведено дослідження відмінностей між Росією і Україною стосовно ставлення до гомосексуалів, використовуючи таблиці сполучення і міри зв'язку для категоріальних змінних χ^2 (хі-квадрат) та ϕ (phi тест). Далі наведені таблиці результатів аналізу. У підрозділі наведені перекладені таблиці, оригінальні можна побачити у Додатку Б.

У Таблиці 3.3.1 видно, що в Україні в 2012 році 12% населення повністю погоджуються з твердженням, що геї і лесбійки вільні жити так, як їм хочеться. У російській федерації цей показник дорівнює 6%. Різниця у 6% є статистично значущою на рівні $p < 0,05$ за z-критерієм. Якщо індекси по рядках таблиці відрізняються для двох країн, то z-критерій для порівняння відсотків є статистично значущим на рівні 0.05. Можна побачити, що усі рядки крім “наскільки згоден настільки і не згоден” статистично значуще відрізняються один від одного в Україні і Росії. Проте, українці статистично значущо частіше,

ніж росіяни, обирають відповідь “Повністю не погоджуюсь” (38.9% проти 30.1%). Отже, відмінності між двома країнами не такі прості, як здавалися на початку – українці статистично частіше обирали екстремальні відповіді у порівнянні з росіянами, тобто, у 2012 році їхнє ставлення до гомосексуалів більш поляризовано.

Геї та лесбійки вільні жити так, як хочуть * Перехресна таблиця країн

% в межах країн

		Країна		
		російська федерація	Україна	Всього
Геї та лесбійки вільні жити так, як хочуть	Повністю погоджуюсь	5.9% _a	11.9% _b	8,6%
	Погоджуюсь	17.6% _a	11.7% _b	14,9%
	Наскільки погоджуюсь, наскільки й не погоджуюсь	22.7% _a	20.8% _a	21,8%
	Не погоджуюсь	23.7% _a	16.7% _b	20,5%
	Зовсім не погоджуюсь	30.1% _a	38.9% _b	34,1%
Всього		100,0%	100,0%	100,0%

Кожна літера нижнього індексу позначає підмножину категорій країн, пропорції стовпців яких суттєво не відрізняються один від одного на рівні .05

Таблиця 3.3.1 Відсотковий розподіл відповідей на ствердження “Геї та лесбійки вільні жити так, як хочуть”

У Таблиці 1 Додатку Б також наведений результат перевірки за критерієм χ^2 , де р-значення $< 0,01$, що дозволяє відкинути нульову гіпотезу про відсутність зв'язку між змінними.

Крім того, у Таблиці 3.4.2 наведений показник величини ефекту $\phi = 0,16$, який ілюструє статистичну залежність прийняття гомосексуальності та країни у якій проводилося дослідження. Це залежність між слабкою та середньою за силою.

Симетричні міри зв'язку			
		Значення	Приблизна зачуність
Nominal by Nominal	Phi	0,168	0,000
	Cramer's V	0,168	0,000
N кількість дійсних випадків		3912	

Таблиця 3.3.2 Симетричні міри зв'язку таблиці 3.3.1

На жаль, в Європейському Соціальному Дослідженні використовувався лише один індикатор ставлення до гомосексуалів, тому був обраний інший підхід до крос-культурного порівняння: пошук відмінностей двох країн у зв'язках питання ставлення до гомосексуалів та інших змінних, які можуть бути пов'язаними з експозицією державній пропаганді.

Досліджуючи зв'язок гомофобії і кількістю годин, які людина у середньому проводить за переглядом передач про новини та політику, були отримані такі результати. Ми бачимо (Таблиця 3.3.3), що загалом розподіл відповідей досить нерівномірний. Можна відмітити відмінність індексів у

рядках середнього і довгого (більше 3-х годин) перегляду телевізора.

Геї та лесбійки вільні жити так, як хочуть * Перехресна таблиця країн

% у межах питання "Кількість годин, які людина у середньому проводить за переглядом передач про новини та політику"

Країна			Кількість годин, які людина в середньому проводить за переглядом передач про новини та політику			Всього
			до 1	від 1 до 3	від 3	
російська федерація	Геї та лесбійки вільні жити так, як хочуть	Повністю погоджуюсь	5.9% _a	1.9% _b	16.0% _c	5,6%
		Погоджуюсь	17.8% _a	19.1% _a	13.3% _a	17,9%
		Наскільки погоджуюсь, наскільки й не погоджуюсь	21.5% _a	23.8% _a	28.0% _a	22,2%
		Не погоджуюсь	24.8% _a	25.6% _a	12.0% _b	24,4%
		Зовсім не погоджуюсь	30.0% _a	29.6% _a	30.7% _a	30,0%
	Всього		100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
Україна	Геї та лесбійки вільні жити так, як хочуть	Повністю погоджуюсь	11.9% _a	11.2% _a	12.8% _a	11,8%
		Погоджуюсь	11.1% _a	15.0% _a	9.0% _a	11,5%
		Наскільки погоджуюсь, наскільки й не погоджуюсь	21.6% _a	15.9% _b	20.3% _{a, b}	20,7%
		Не погоджуюсь	17.0% _a	18.0% _a	14.3% _a	16,9%
		Зовсім не погоджуюсь	38.4% _a	39.9% _a	43.6% _a	39,0%
	Всього		100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
Всього	Геї та лесбійки вільні жити так, як хочуть	Повністю погоджуюсь	8.6% _a	5.7% _b	13.9% _c	8,5%
		Погоджуюсь	14.7% _{a, b}	17.4% _b	10.6% _a	14,9%
		Наскільки погоджуюсь, наскільки й не погоджуюсь	21.6% _a	20.5% _a	23.1% _a	21,5%
		Не погоджуюсь	21.2% _a	22.4% _a	13.5% _b	20,9%
		Зовсім не погоджуюсь	33.9% _a	33.9% _a	38.9% _a	34,2%
	Всього		100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Кожна літера нижнього індексу позначає підмножину категорій країн, пропорції стовпців яких суттєво не відрізняються один від одного на рівні .05

Таблиця 3.3.3 Відсотковий розподіл відповідей на ствердження “Геї та лесбійки вільні жити так, як хочуть” у відношенні питання “Кількість годин, які людина в середньому проводить за переглядом передач про новини та політику”

Тобто, відсотки в цих рядках статистично значущо відрізняються один від одного.

Проте, оскільки за Таблицею 2 у Додатку Б $p > 0,01$, по Україні, але $p < 0,01$ для Росії, можна зробити висновок, що нульова гіпотеза актуальна лише для України, тоді як у випадку Росії зв'язок між змінними існує.

Відштовхуючись від даних у Таблиці 3.3.4 також видно, що $\phi=0,1$, це вказує на слабку силу статистичної залежності між часом перегляду новин і політичних шоу та рівнем гомофобії у респондентів. Відповідь «повністю погоджуюсь» обирають 16% тих, хто дивиться політичні передачі найдовше — проти 5.9% і 1.9% менш активних споживачів.

Симетричні міри зв'язку

Країна			Значення	Приблизна зачуцність
російська федерація	Nominal by Nominal	Phi	0,127	0,000
		Cramer's V	0,090	0,000
	N кількість дійсних випадків		1918	
Україна	Nominal by Nominal	Phi	0,071	0,396
		Cramer's V	0,050	0,396
	N кількість дійсних випадків		1665	
Всього	Nominal by Nominal	Phi	0,084	0,001
		Cramer's V	0,060	0,001
	N кількість дійсних випадків		3583	

Таблиця 3.3.4 Симетричні міри зв'язку таблиці 3.3.3

Серед українців, які обрали відповідь "Повністю погоджуюсь", немає статистичних відмінностей у тому скільки часу вони переглядають політичні шоу — відсоток біля 12%.

Результати дослідження статистичного зв'язку гомофобії і одного з індикаторів цінності Безпека за Ш. Шварцем, а саме «Моя держава має бути сильною і оберігати від небезпеки». За результатами аналізу (Таблиця 3.3.5, також продубльована у Додатку В Таблиця 1 для легшого читання).

Можна побачити дуже цікаву різницю у результатах України і Росії. За індексами статистично значуще відрізняється від інших альтернатива - «дуже схоже на мене» у рядку «повністю погоджуюся». Тоді як в Росії відмінність індексів помітна у рядку «повністю не погоджуюся» - так «дуже схоже на мене», «схоже на мене» і «досить схоже на мене» мають статистичні відмінності один з одним. Проте за Таблицею 3 Додатку Б у випадку України $p > 0,01$, що

повідомляє про актуальність нульової гіпотези у випадку нашої держави. У Росії ж $p < 0,01$, що повідомляє про значущий статистичний зв'язок у даних. Можна стверджувати (за Таблицею 3.3.6), що цей зв'язок дорівнює $\phi = 0,2$, тобто являється зв'язком слабкої сили, спрямованого до середньої. Тобто, існує зв'язок між рівнем гомофобії та оцінкою сили та важливості для респондента цінності безпеки.

Геї та лесбійки вільні жити так, як хочуть * Перехресна таблиця країн

% у межах опитування "Важливо, щоб уряд був сильний і гарантував безпеку"			Важливо, щоб уряд був сильний і гарантував безпеку						Всього
Країна			Дуже схоже на мене	Схоже на мене	Досить схоже на мене	Трохи схоже на мене	Не схоже на мене	Зовсім не схоже на мене	
російська федерація	Геї та лесбійки вільні жити так, як хочуть	Повністю погоджуюсь	6.7% _a	5.8% _a	4.9% _a	5.8% _a	4.0% _a		5,9%
		Погоджуюсь	16.1% _a	18.4% _a	19.8% _a	20.3% _a	18.0% _a	10.0% _a	17,8%
		Наскільки погоджуюсь, наскільки й не погоджуюсь	19.2% _a	19.2% _a	32.7% _b	26.8% _b	22.0% _{a, b}	40.0% _{a, b}	22,6%
		Не погоджуюсь	21.5% _a	26.1% _{b, c, d}	21.6% _{a, d}	30.4% _c	28.0% _{a, b, c, d}		23,6%
		Зовсім не погоджуюсь	36.4% _a	30.4% _b	20.9% _c	16.7% _c	28.0% _{a, b, c}	50.0% _{a, b}	30,1%
	Всього		100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
Україна	Геї та лесбійки вільні жити так, як хочуть	Повністю погоджуюсь	13.4% _a	9.3% _b	11.7% _{a, b}	8.7% _{a, b}	14.7% _{a, b}	16.7% _{a, b}	11,6%
		Погоджуюсь	8.8% _a	16.8% _b	8.3% _a	11.8% _{a, b}	16.0% _b	13.9% _{a, b}	11,8%
		Наскільки погоджуюсь, наскільки й не погоджуюсь	20.6% _{a, b, c, d}	20.3% _{a, b, c, d}	24.0% _{c, d}	25.5% _{b, d}	12.0% _a	19.4% _{a, b, c, d}	21,2%
		Не погоджуюсь	15.7% _a	17.0% _a	18.3% _a	16.1% _a	16.0% _a	11.1% _a	16,5%
		Зовсім не погоджуюсь	41.4% _a	36.6% _a	37.7% _a	37.9% _a	41.3% _a	38.9% _a	39,0%
	Всього		100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
Всього	Геї та лесбійки вільні жити так, як хочуть	Повністю погоджуюсь	9.6% _a	7.4% _b	7.7% _{a, b}	7.4% _{a, b}	10.4% _{a, b}	13.0% _{a, b}	8,5%
		Погоджуюсь	12.9% _a	17.7% _b	15.0% _{a, b}	15.7% _{a, b}	16.8% _{a, b}	13.0% _{a, b}	15,1%
		Наскільки погоджуюсь, наскільки й не погоджуюсь	19.8% _a	19.7% _a	29.1% _b	26.1% _b	16.0% _a	23.9% _{a, b}	22,0%
		Не погоджуюсь	19.0% _{a, b}	22.0% _b	20.3% _{a, b}	22.7% _b	20.8% _{a, b}	8.7% _a	20,4%
		Зовсім не погоджуюсь	38.6% _a	33.2% _b	27.9% _c	28.1% _{b, c}	36.0% _{a, b, c}	41.3% _{a, b, c}	34,1%
	Всього		100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Кожна літера нижнього індексу позначає підмножину категорій «Важливо, щоб уряд був сильний і гарантував безпеку», пропорції стовпців яких не відрізняються один від одного на рівні 0,05.

Таблиця 3.3.5 Відсотковий розподіл відповідей на ствердження “Геї та лесбійки вільні жити так, як хочуть” у відношенні питання “Важливо, щоб уряд був сильний і гарантував безпеку”

Симетричні міри зв'язку

Країна			Значення	Приблизна значущість
російська федерація	Nominal by Nominal	Phi	0,192	0,000
		Cramer's V	0,096	0,000
	N кількість дійсних випадків		2092	
Україна	Nominal by Nominal	Phi	0,145	0,013
		Cramer's V	0,073	0,013
	N кількість дійсних випадків		1738	
Всього	Nominal by Nominal	Phi	0,137	0,000
		Cramer's V	0,069	0,000
	N кількість дійсних випадків		3830	

Таблиця 3.3.6 Симетричні міри зв'язку таблиці 3.3.5

На Таблиці 3.3.7 представлені результати пошуку статистичного зв'язку між гомофобією та питанням “Чи підписували ви петицію за останні 12 місяців?”. На таблиці видно, що показники відсотків двох країн не сильно відрізняються. Також відсутня відмінність індексів між усіма показниками. Оскільки за Таблицею 3 у Додатку Б $p > 0,01$ в Україні і Росії, можна стверджувати, що для обох країн актуальною є нульова гіпотеза.

Геї та лесбійки вільні жити так, як хочуть * Перехресна таблиця країн

% у межах питання "Чи підписували Ви петицію за останні 12 місяців"

Країна			Чи підписували Ви петицію за останні 12 місяців		Всього
			Так	Ні	
російська федерація	Геї та лесбійки вільні жити так, як хочуть	Повністю погоджуюсь	8.7% _a	5.7% _a	5,9%
		Погоджуюсь	14.4% _a	17.8% _a	17,6%
		Наскільки погоджуюсь, наскільки й не погоджуюсь	22.1% _a	22.5% _a	22,5%
		Не погоджуюсь	23.1% _a	23.8% _a	23,8%
		Зовсім не погоджуюсь	31.7% _a	30.1% _a	30,2%
	Всього		100,0%	100,0%	100,0%
Україна	Геї та лесбійки вільні жити так, як хочуть	Повністю погоджуюсь	19.0% _a	11.7% _a	12,0%
		Погоджуюсь	9.5% _a	11.7% _a	11,6%
		Наскільки погоджуюсь, наскільки й не погоджуюсь	27.0% _a	20.6% _a	20,8%
		Не погоджуюсь	9.5% _a	17.0% _a	16,8%
		Зовсім не погоджуюсь	34.9% _a	39.0% _a	38,8%
	Всього		100,0%	100,0%	100,0%
Всього	Геї та лесбійки вільні жити так, як хочуть	Повністю погоджуюсь	12.6% _a	8.5% _a	8,7%
		Погоджуюсь	12.6% _a	15.0% _a	14,9%
		Наскільки погоджуюсь, наскільки й не погоджуюсь	24.0% _a	21.6% _a	21,7%
		Не погоджуюсь	18.0% _a	20.7% _a	20,6%
		Зовсім не погоджуюсь	32.9% _a	34.2% _a	34,2%
	Всього		100,0%	100,0%	100,0%

Кожна літера нижнього індексу позначає підмножину категорій країн, пропорції стовпців яких суттєво не відрізняються один від одного на рівні .05

Таблиця 3.3.7 Відсотковий розподіл відповідей на ствердження “Геї та лесбійки вільні жити так, як хочуть” у відношенні питання “Чи підписували Ви петицію за останні 12 місяців”

Симетричні міри зв'язку

Країна			Значення	Приблизна значущість
російська федерація	Nominal by Nominal	Phi	0,032	0,702
		Cramer's V	0,032	0,702
	N кількість дійсних випадків		2108	
Україна	Nominal by Nominal	Phi	0,060	0,165
		Cramer's V	0,060	0,165
	N кількість дійсних випадків		1782	
Всього	Nominal by Nominal	Phi	0,035	0,313
		Cramer's V	0,035	0,313
	N кількість дійсних випадків		3890	

Таблиця 3.3.8 Симетричні міри зв'язку таблиці 3.3.7

Тобто статистичного зв'язку між негативним відношенням до ЛГБТІ спільноти з політичною активністю вираженою у підтримці петицій - не виявлено.

Наступним досліджувався зв'язок релігійності і гомофобії. Були отримані такі результати (Таблиця 3.3.9). Серед противників гомосексуальності в Україні різниця між релігійністю і нерелігійністю опитуваних невелика - 2%. Тоді як релігійні противники гомосексуалів в Росії перевищують нерелігійних противників на 7%, що є статистично значущою різницею на рівні $p < 0,05$ за z -критерієм. Відмінності індексів між противниками і тими, хто приймає гомосексуальні відносини у розподілі на релігійних і нерелігійних в Україні - немає, це підтверджують і дані Таблиці 4 Додатку Б, де для України $p > 0,01$. Проте в Росії різними індексами помічені дані рядків “Повністю погоджуюся”, “Погоджуюся”, а також - “Повністю не погоджуюся”. Також для Росії $p < 0,01$, з чого можна зробити висновок, що нульова гіпотеза не актуальна, і в Росії існує зв'язок між змінними. Також ми бачимо (Таблиця 3.3.10) що $\phi = 0,1$, це показує слабку статистичну залежність між гомофобією та релігійністю в Росії.

Геї та лесбійки вільні жити так, як хочуть * Перехресна таблиця країн

% у межах питання приналежності до певної релігії чи деномінації

Країна			Приналежність до певної релігії чи деномінації		Всього
			Так	Ні	
російська федерація	Геї та лесбійки вільні жити так, як хочуть	Повністю погоджуюсь	4.7% _a	6.9% _b	5,7%
		Погоджуюсь	15.5% _a	20.8% _b	17,8%
		Наскільки погоджуюсь, наскільки й не погоджуюсь	23.2% _a	22.1% _a	22,7%
		Не погоджуюсь	23.5% _a	23.8% _a	23,6%
		Зовсім не погоджуюсь	33.1% _a	26.4% _b	30,2%
	Всього		100,0%	100,0%	100,0%
Україна	Геї та лесбійки вільні жити так, як хочуть	Повністю погоджуюсь	11.2% _a	13.5% _a	11,9%
		Погоджуюсь	11.5% _a	12.0% _a	11,7%
		Наскільки погоджуюсь, наскільки й не погоджуюсь	20.5% _a	21.6% _a	20,9%
		Не погоджуюсь	17.1% _a	15.7% _a	16,7%
		Зовсім не погоджуюсь	39.6% _a	37.2% _a	38,9%
	Всього		100,0%	100,0%	100,0%
Всього	Геї та лесбійки вільні жити так, як хочуть	Повністю погоджуюсь	8.0% _a	9.3% _a	8,5%
		Погоджуюсь	13.5% _a	17.5% _b	15,0%
		Наскільки погоджуюсь, наскільки й не погоджуюсь	21.8% _a	21.9% _a	21,9%
		Не погоджуюсь	20.2% _a	20.9% _a	20,5%
		Зовсім не погоджуюсь	36.4% _a	30.4% _b	34,1%
	Всього		100,0%	100,0%	100,0%

Кожна літера нижнього індексу позначає підмножину категорій країн, пропорції стовпців яких суттєво не відрізняються один від одного на рівні .05

Таблиця 3.3.9 Відсотковий розподіл відповідей на ствердження “Геї та лесбійки вільні жити так, як хочуть” у відношенні питання “Приналежність до певної релігії чи деномінації”

Симетричні міри зв'язку

Країна			Значення	Приблизна значущість
російська федерація	Nominal by Nominal	Phi	0,099	0,000
		Cramer's V	0,099	0,000
	N кількість дійсних випадків		2065	
Україна	Nominal by Nominal	Phi	0,040	0,591
		Cramer's V	0,040	0,591
	N кількість дійсних випадків		1731	
Всього	Nominal by Nominal	Phi	0,075	0,000
		Cramer's V	0,075	0,000
	N кількість дійсних випадків		3796	

Таблиця 3.3.10 Симетричні міри зв'язку таблиці 3.3.9

Відповідь “Наскільки погоджують настільки не погоджуюсь” та “непогоджуюсь” в Росії обрала приблизно однакова кількість людей незалежно від релігійності.

3.4 Висновки до розділу

Гомофобія на інституціональному рівні в Україні і Росії суттєво відрізняються. Уряди країн направлені у протилежні сторони від умовного “Заходу”, що зумовлює різне відношення до діяльності і цілей, які той перед собою ставить. Так - Росія, з метою відділити себе від світового суспільства, позиціонує себе як державу, що захищає традиційні цінності у світі, який рухається до лібералізації. Оскільки меншини це незахищені групи, уряд Росії має можливість антагонізувати ЛГБТІ спільноту і використовувати гомофобію як інструмент.

Обидві країни є православними у своїй більшості, проте через особливе місце РПЦ в Росії релігія грає різну роль в Україні і Росії. Християнство часто являється рупором пропаганди і транслює офіційну точку зору російських еліт. Українська Православна Церква Київського Патріархату набула офіційного статусу відносно недавно і через особливості політичного контексту в яких це відбулося - дистанціює себе від Московського Патріархату наскільки це можливо.

Законодавчо Україна намагається наблизитись до норм Європейського Союзу, адже хоче пришвидшити своє входження у нього, що вимагає захисту меншин на урядовому рівні. Тоді як Росія навпаки, законами підкреслює своє ставлення до того, що називає “європейськими цінностями”.

Статистичний аналіз показав такі результати. В Україні відсутній зв’язок між гомофобією і всіма чотирма обраними категоріями. Тобто час перегляду політичних шоу, важливість сили держави у системі координат людини, прояв

політичної активності у підписі петицій та релігійність не впливають на гомофобію в Україні виходячи з результатів цього дослідження.

В Росії наблизений до середнього статистичний зв'язок був знайдений між гомофобією та важливістю сили і можливості держави оберігати. Слабкий зв'язок також був знайдений між релігійністю і часом проведеним за переглядом політичних шоу і новин з рівнем гомофобії. Зв'язку з політичною активністю у вигляді підпису петицій - не виявлено.

ВИСНОВКИ

1. Поняття «гомофобія» часто критикується дослідниками оскільки сенс слова не дуже чітко виражає сутність терміну. Загалом слово розуміється як неприязнь до гомосексуальних людей чи гомосексуальності загалом, яка може виражатися у різних масштабах. Вчені не згодні у тому результатом чого саме є гомофобія, бо є багато різних можливих причин для її виникнення, серед яких можна виділити: природні чинники, сексизм, гетеросексизм, інтерналізована гомофобія, авторитарність.

2. Гомофобія може використовуватися як політичний інструмент для: відвертання уваги, об'єднання людей проти спільного зла, спонукання до певної дії або для перекладання відповідальності, дискредитації опонентів, або узаконення політичних репресій.

3. Аналіз вторинних статистичних даних (результати соціологічних досліджень Левада-Центр, європейського відділення Міжнародної асоціації лесбійок, геїв, бісексуалів, транс та інтерсексуалів тощо) вказує на суттєве зростання рівня гомофобії в Росії протягом 2003-2021 років, в той час як в Україні рівень гомофобії залишається відносно стабільним.

4. Аналіз даних Європейського Соціального Дослідження свідчить, що з 2006 по 2016 рік спостерігається значне (з 37.5% до 60.5%) і статистично значуще зростання відсотка респондентів, які мають гомофобні установки. Ймовірно, що це пов'язано з зростанням політичної гомофобії.

5. Статистичний аналіз не показав зв'язку гомофобії в Україні з часом перегляду новинних і політичних телевізійних передач, релігійністю, участю у політичній активності, цінністю захисту державою безпеки громадян.

6. В Росії ставлення до гомосексуалів виявилось статистично значущо пов'язане з важливістю сили і можливості держави оберігати безпеку громадян, з релігійністю і часом проведеним за переглядом політичних шоу. Ці дані

підтверджують гіпотезу про вплив державної гомофобії на установки громадян РФ.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Картунов Вадим Вадимович, Лапшин Иван Евгеньевич, Зорина Наталья Михайловна, Краснова Ольга Николаевна, Киреенкова Зоя Александровна, Проблема восприятия гомосексуальности в современной России: основания актуального дискурса, <https://cyberleninka.ru/article/n/problema-vozpriyatiya-gomoseksualnosti-v-sovremennoy-rossii-osnovaniya-aktualnogo-diskursa>
2. Левченко И. В. Русская Православная церковь в политической системе современной России, 2007 <https://cyberleninka.ru/article/n/russkaya-pravoslavnaya-tserkov-v-politicheskoy-sisteme-sovremennoy-rossii>
3. Adams, H. E., Wright, L. W., Jr., & Lohr, B. A. (1996). Is homophobia associated with homosexual arousal? *Journal of Abnormal Psychology*, 105(3), p. 440–445.
4. Andrii Kravchuk, *Stonewall*, 15. 2017
5. Archer, John. *Ethology & Sociobiology* Vol. 17, Iss. 4, (Jul 1996): p. 275-280.
6. Bailey JM, Vasey PL, Diamond LM, Breedlove SM, Vilain E, Epprecht M "Sexual Orientation, Controversy, and Science". *Psychological Science in the Public Interest*. 17 (2): p. 45–101.
7. Basow Susan, Kelly Johnson, Predictors of Homophobia in Female College Students, 2000, - 42(5):391-404
8. Dean V., Georgiann Davis, Rex Jackson, & Laurie Puchner "Safe Zone Training Manual" -2014. - 57p.
9. Frankowski BL. "Sexual orientation and adolescents". 113 (6): 2004, p. 1827–1832.
10. Gallup, G.G., Jr. Attitudes toward homosexuals and evolutionary theory: The role of evidence July 1996 *Ethology and Sociobiology* 17(4): p. 281–284
11. George H Weinberg, *Society and the healthy homosexual*, 1972 - p. 150

12. Hudson, W. W., & Ricketts, W. A. A strategy for the measurement of homophobia. *Journal of Homosexuality*, 1980, 5, p. 356—371.
13. McDermott, Ryon C.; Schwartz, Jonathan P.; Lindley, Lori D.; Proietti, Josiah S. (2014). "Exploring men's homophobia: Associations with religious fundamentalism and gender role conflict domains". *Psychology of Men & Masculinity*. 15 (2): 191–200
14. Shevtsova M., Fighting “Gayropa”: Europeanization and Instrumentalization of LGBTI Rights in UkrainianPublic Debate, 2020 67:6, p. 500-510
<https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/10758216.2020.1716807>
15. Sleptcov N., Political Homophobia as a State Strategy in Russia, *Journal of Global Initiatives*, Vol. 12, No. 1, 2017, pp. 140-161.
16. Suzanne Pharr, HOMOPHOBIA A Weapon of Sexism, SIECUS Report, 21(3), 1993, p.23 <https://siecus.org/wp-content/uploads/2015/07/21-3.pdf>
17. Wayne R. Dynes, *Encyclopedia of Homosexuality*, 1990 - p. 1484

Електронні джерела

18. Анатолий Антонов: «Институт семьи в России давно разрушен», реальное время <https://realnoevremya.ru/articles/139418-anatoliy-antonov-o-demograficheskom-krizise-i-krizise-semi>
19. Большинство населения России не разделяет западных ценностей – Путин, REGNUM. <https://regnum.ru/news/3404305.html>
20. В РПЦ призвали ужесточить закон о запрете гей-пропаганды среди детей , РИА <https://ria.ru/20210705/zakon-1739982141.html>
21. В РПЦ считают справедливым штраф "Муз-ТВ" за гей-пропаганду, Вести <https://www.vesti.ru/article/2642286>
22. Выживание Александровска в страшное лето 2014 года. Труженики тыла <https://aleksandrovsk-prav.ru/vyzhivanie-aleksandrovsk-v-strashnoe-leto-2014-goda-truzheniki-tyla/>
23. Глава ПЦУ Епіфаній: Теми ЛГБТ та гендеру «нав'язані Заходом», hromadske <https://hromadske.ua/posts/glava-pcu-epifanij-temi-lgbt-ta-genderu-navyazani-zahodom>
24. ГОСУДАРСТВЕННАЯ ДУМА ФЕДЕРАЛЬНОГО СОБРАНИЯ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ - Полный текст поправок к Конституции: что меняется? - <http://duma.gov.ru/news/48045/>
25. Декриминализации домашнего насилия — пять лет. За это время все стало только хуже? Пострадавшим теперь сложнее получить помощь? А агрессоров вообще наказывают?, Meduza <https://meduza.io/feature/2022/02/07/s-dekriminalizatsii-domashnego-nasiliya-proshlo-pyat-let-za-eto-vremya-vse-stalo-tolko-huzhe-zhertvam-teper-slozhnee-poluchit-pomosch-a-agressorov-voobsche-nakazyvayut>
26. Дитяча книжка з лесбійськими мотивами. Скандал в українських бібліотеках, BBC News Україна <https://www.bbc.com/ukrainian/features-57887590>

27. ЄВРОПЕЙСЬКЕ СОЦІАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ТИП
ОПИТУВАЛЬНИКА „А”

http://www.europeansocialsurvey.org/docs/round6/fieldwork/ukraine/ukrainian/ESS6_questionnaires_UA_ukr.pdf

28. ЗАКОН УКРАЇНИ Про внесення зміни до Кодексу законів про працю
України щодо гармонізації законодавства у сфері запобігання та протидії
дискримінації з правом Європейського Союзу, <https://zakon.rada.gov.ua/go/785-19>

29. Как Великобритания пытается разрушить институт семьи в России
<https://nstarikov.ru/kak-velikobritaniya-pytaetsja-razrushit-institut-semi-v-rossii-116977>

30. Конституція України 28.06.1996р. № 254к/96-ВВР- Розділ II ПРАВА,
СВОБОДИ ТА ОБОВ'ЯЗКИ ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА
<https://www.president.gov.ua/ua/documents/constitution/konstituciya-ukrayini-rozdil-ii>

31. Луценко: краще гей-парад на Хрещатику, ніж російські танки в Києві,
Українська Правда <http://www.pravda.com.ua/news/2015/11/10/7088198/>

32. МІЛОНОВ ЗАЯВИВ ПРО ПЕРЕМОГУ НАД ГЕЯМИ, Таблоїд
<https://tabloid.pravda.com.ua/news/55e81a705a71d/>

33. ОТНОШЕНИЕ РОССИЯН К ЛГБТ ЛЮДЯМ, Левада-Центр
<https://www.levada.ru/2021/10/15/otnoshenie-rossiyan-k-lgbt-lyudyam/>

34. ПОКОЛІННЯ НЕЗАЛЕЖНОСТІ: ЦІННОСТІ ТА МОТИВАЦІЇ,
Соціологічна група Рейтинг
https://ratinggroup.ua/files/ratinggroup/reg_files/rg_generation_of_independence_082021.pdf

35. Путин подписал законы о запрете гей-пропаганды и защите чувств
верующих, DW <http://dw.de/p/18ylQ>

36. Путин призвал европейцев не вмешиваться во внутреннюю политику России, НТВ <http://www.ntv.ru/novosti/625339/>
37. Религии в России, Рос-инфостат <https://rosinfostat.ru/religii-v-rossii/#i-2>
38. РЕЛІГІЙНІ ВПОДОБАННЯ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ, Соціологічна група Рейтинг
https://ratinggroup.ua/en/research/ukraine/religioznye_predpochteniya_naseleniya_ukrainy.html
39. Статья 14 Конституции Российской Федерации.
<http://www.constitution.ru/10003000/10003000-3.htm>
40. Три роки тому була створена Православна церква України, Укрінформ
<https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3369277-tri-roki-tomu-bula-stvorena-pravoslavna-cerkva-ukraini.html>
41. Храмы УПЦ МП на Донбасі служили складами зброї для російських військ, Апостроф
<https://web.archive.org/web/20200721111144/https://apostrophe.ua/ua/article/society/2016-07-04/hramyi-upts-mp-na-donbasse-slujili-skladami-orujiya-dlya-rossijskih-voysk/5939>
42. Bernard E. Whitley Jr., Religiosity and Attitudes Toward Lesbians and Gay Men: A Meta-Analysis, 2010. - p. 21-38
<https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/10508610802471104?scroll=top&needAccess=true>
43. Citing ‘pervasive abuse,’ new UN report presents recommendations on protecting LGBT rights, United Nations -
<https://news.un.org/en/story/2015/06/500372-citing-pervasive-abuse-new-un-report-presents-recommendations-protecting-lgbt#.VZGfBflVhBc>

44. Gregory M. Herek The Psychology of Sexual Prejudice
https://web.archive.org/web/20061229101852/http://psychology.ucdavis.edu/rainbow/html/Current_Directions_preprint.pdf
45. Hate speech in the Hungarian election campaign, DW
<https://www.dw.com/en/hate-speech-in-the-hungarian-election-campaign/a-41786438>
46. Homophobic Russian MP takes lead on camp 'Guess who's gay' reality TV show, Mirror <https://www.mirror.co.uk/news/world-news/homophobic-russian-mp-takes-lead-26823086>
47. ILGA-Europe Annual Review, 2013
https://www.ecoi.net/en/file/local/1042385/90_1369137411_ilga-europe-annual-review-2013.pdf
48. ILGA-Europe Annual Review, 2022 https://www.ilga-europe.org/sites/default/files/2022/full_annual_review.pdf
49. Malaysia: Anwar's Conviction Sets Back Rights - Human Rights Watch
<https://www.hrw.org/news/2015/02/10/malaysia-anwars-conviction-sets-back-rights>
50. "Merriam-Webster Dictionary". Encyclopædia Britannica Online -
<https://www.merriam-webster.com/dictionary/homophobia>
51. Political homophobia is a 21st century curse, TampaBay -
<https://www.tampabay.com/opinion/2021/10/09/political-homophobia-is-a-21st-century-curse-column/>
52. RainbowEurope, country ranking <http://www.rainbow-europe.org/country-ranking>
53. Stigma and Discrimination, CDC <https://www.cdc.gov/msmhealth/stigma-and-discrimination.htm>
54. www.rainbow-europe.org

55. YouTube удалил ролик с "геями", агитирующий за поправки в Конституцию, BBC News -русская служба <https://www.bbc.com/russian/news-52922546>

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

Как Великобритания пытается разрушить традиционный институт семьи в России

Рис 1. Ілюстрація до статті “Как Великобритания пытается разрушить традиционный институт семьи в России”

Рис. 2 Рекламний плакат в Києві, частина кампанії Петра Порошенка

ДОДАТОК Б

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	110.811 ^a	4	<.001
Likelihood Ratio	111.523	4	<.001
N of Valid Cases	3912		

a. 0 cells (0.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 155.00.

Таблиця 1. Показник χ^2 для статистичного обчислення зв'язку гомофобії з країною у якій проводилось дослідження

Chi-Square Tests

Country		Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Russian Federation	Pearson Chi-Square	77.289 ^b	20	<.001
	Likelihood Ratio	79.901	20	<.001
	Linear-by-Linear Association	12.492	1	<.001
	N of Valid Cases	2092		
Ukraine	Pearson Chi-Square	36.717 ^c	20	.013
	Likelihood Ratio	36.655	20	.013
	Linear-by-Linear Association	.365	1	.546
	N of Valid Cases	1738		
Total	Pearson Chi-Square	72.196 ^a	20	<.001
	Likelihood Ratio	71.837	20	<.001
	Linear-by-Linear Association	7.041	1	.008
	N of Valid Cases	3830		

a. 1 cells (3.3%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 3.90.

b. 6 cells (20.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is .59.

c. 2 cells (6.7%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 4.16.

Таблиця 2. Показник χ^2 для статистичного обчислення зв'язку гомофобії з кількістю годин, які людина у середньому проводить за переглядом передач про новини та політику;

Chi-Square Tests				
Country		Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Russian Federation	Pearson Chi-Square	30.867 ^b	8	<.001
	Likelihood Ratio	29.847	8	<.001
	Linear-by-Linear Association	.473	1	.492
	N of Valid Cases	1918		
Ukraine	Pearson Chi-Square	8.389 ^c	8	.396
	Likelihood Ratio	8.444	8	.391
	Linear-by-Linear Association	.338	1	.561
	N of Valid Cases	1665		
Total	Pearson Chi-Square	25.544 ^a	8	.001
	Likelihood Ratio	25.893	8	.001
	Linear-by-Linear Association	.005	1	.944
	N of Valid Cases	3583		

a. 0 cells (0.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 17.65.

b. 1 cells (6.7%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 4.18.

c. 0 cells (0.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 15.26.

Таблиця 3. Показник χ^2 для статистичного обчислення зв'язку гомофобії з

тим, наскільки важливою у своїй системі координат людина вважає те, щоб його держава була сильною та оберігала від небезпеки;

Chi-Square Tests

Country		Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Russian Federation	Pearson Chi-Square	2.184 ^b	4	.702
	Likelihood Ratio	2.051	4	.726
	Linear-by-Linear Association	.000	1	.999
	N of Valid Cases	2108		
Ukraine	Pearson Chi-Square	6.495 ^c	4	.165
	Likelihood Ratio	6.381	4	.172
	Linear-by-Linear Association	2.449	1	.118
	N of Valid Cases	1782		
Total	Pearson Chi-Square	4.758 ^a	4	.313
	Likelihood Ratio	4.441	4	.350
	Linear-by-Linear Association	1.117	1	.290
	N of Valid Cases	3890		

a. 0 cells (0.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 14.47.

b. 0 cells (0.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 6.12.

c. 0 cells (0.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 7.32.

Таблиця 4.. Показник χ^2 для статистичного обчислення зв'язку гомофобії з ти чи підписував опитуваний петицію за останні 12 місяців

Chi-Square Tests

Country		Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Russian Federation	Pearson Chi-Square	20.164 ^b	4	<.001
	Likelihood Ratio	20.148	4	<.001
	Linear-by-Linear Association	16.936	1	<.001
	N of Valid Cases	2065		
Ukraine	Pearson Chi-Square	2.806 ^c	4	.591
	Likelihood Ratio	2.778	4	.596
	Linear-by-Linear Association	2.312	1	.128
	N of Valid Cases	1731		
Total	Pearson Chi-Square	21.437 ^a	4	<.001
	Likelihood Ratio	21.390	4	<.001
	Linear-by-Linear Association	16.843	1	<.001
	N of Valid Cases	3796		

a. 0 cells (0.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 122.70.

b. 0 cells (0.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 51.84.

c. 0 cells (0.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 61.50.

Таблиця 5. Показник χ^2 для статистичного обчислення зв'язку гомофобії з тим чи вважає людина себе частиною певної релігії чи деномінації.

Геї та лесбійки вільні жити так, як хочуть * Перехресна таблиця країн

% у межах опитування "Важливо, щоб уряд був сильний і гарантував безпеку"		Важливо, щоб уряд був сильний і гарантував безпеку						
Країна		Дуже схоже на мене	Схоже на мене	Досить схоже на мене	Трохи схоже на мене	Не схоже на мене	Зовсім не схоже на мене	Всього
російська федерація	Геї та лесбійки вільні жити так, як хочуть	6.7% _a	5.8% _a	4.9% _a	5.8% _a	4.0% _a		5,9%
	Погоджуюсь	16.1% _a	18.4% _a	19.8% _a	20.3% _a	18.0% _a	10.0% _a	17,8%
	Наскільки погоджуюсь, наскільки й не погоджуюсь	19.2% _a	19.2% _a	32.7% _b	26.8% _b	22.0% _{a, b}	40.0% _{a, b}	22,6%
	Не погоджуюсь	21.5% _a	26.1% _{b, c, d}	21.6% _{a, d}	30.4% _c	28.0% _{a, b, c, d}		23,6%
	Зовсім не погоджуюсь	36.4% _a	30.4% _b	20.9% _c	16.7% _c	28.0% _{a, b, c}	50.0% _{a, b}	30,1%
Всього		100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
Україна	Геї та лесбійки вільні жити так, як хочуть	13.4% _a	9.3% _b	11.7% _{a, b}	8.7% _{a, b}	14.7% _{a, b}	16.7% _{a, b}	11,6%
	Погоджуюсь	8.8% _a	16.8% _b	8.3% _a	11.8% _{a, b}	16.0% _b	13.9% _{a, b}	11,8%
	Наскільки погоджуюсь, наскільки й не погоджуюсь	20.6% _{a, b, c, d}	20.3% _{a, b, c, d}	24.0% _{c, d}	25.5% _{b, d}	12.0% _a	19.4% _{a, b, c, d}	21,2%
	Не погоджуюсь	15.7% _a	17.0% _a	18.3% _a	16.1% _a	16.0% _a	11.1% _a	16,5%
	Зовсім не погоджуюсь	41.4% _a	36.6% _a	37.7% _a	37.9% _a	41.3% _a	38.9% _a	39,0%
Всього		100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
Всього	Геї та лесбійки вільні жити так, як хочуть	9.6% _a	7.4% _b	7.7% _{a, b}	7.4% _{a, b}	10.4% _{a, b}	13.0% _{a, b}	8,5%
	Погоджуюсь	12.9% _a	17.7% _b	15.0% _{a, b}	15.7% _{a, b}	16.8% _{a, b}	13.0% _{a, b}	15,1%
	Наскільки погоджуюсь, наскільки й не погоджуюсь	19.8% _a	19.7% _a	29.1% _b	26.1% _b	16.0% _a	23.9% _{a, b}	22,0%
	Не погоджуюсь	19.0% _{a, b}	22.0% _b	20.3% _{a, b}	22.7% _b	20.8% _{a, b}	8.7% _a	20,4%
	Зовсім не погоджуюсь	38.6% _a	33.2% _b	27.9% _c	28.1% _{b, c}	36.0% _{a, b, c}	41.3% _{a, b, c}	34,1%
Всього		100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Кожна літера нижнього індексу позначає підмножину категорій «Важливо, щоб уряд був сильний і гарантував безпеку», пропорції стовпців яких не відрізняються один від одного на рівні 0,05.

Таблиця 1. Відсотковий розподіл відповідей на ствердження "Геї та лесбійки вільні жити так, як хочуть" у відношенні питання "Важливо, щоб уряд був сильний і гарантував безпеку"